

Denne opgave er udarbejdet af studerende på socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet, som led i et uddannelsesforløb. Den foreligger uberørt fra socialrådgiveruddannelsens side og er således et udtryk for forfatterens egne synspunkter.

Modul 13 – Bachelor projekt

Social faglige udfordringer
på beskæftigelsesområdet

Camilla Will Jørgensen & Malene Kristine Jensen

Eksamensopgave

SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN – 7. SEMESTER

MODUL 13 – BACHELORPROJEKT

Navn:	Malene Kristine Jensen		
Studienr.:	20133392	Studentmail:	Maleje13@student.aau.dk
Navn:	Camilla Will Jørgensen		
Studienr.:	20133373	Studentmail:	Cwja13@student.aau.dk

Titel:	Social faglige udfordringer på beskæftigelsesområdet
Engelsk titel:	A qualitative study of the social worker profession
Antal anslag:	139.254
Vejleder:	Susanne M. Øgendahl
Gruppenr.:	50
Dato:	04.01.17

Denne forside tæller ikke med i antal anslag!

Indholdsfortegnelse

Bilagsliste	4
English abstract	5
Resume	6
Kapitel 1	7
Problemstilling	7
Opsummering	13
Problemformulering	13
Undersøgelsesspørgsmål	13
Emneafgrænsning	13
Forforståelse	14
Begrebsafklaring	15
Beskæftigelsesrettet fokus	15
Beskæftigelsesområde	15
Social faglighed	15
Forståelse	16
Betydning	16
Råderum	16
Helhedssyn	17
Etik	17
Anerkendelse	17
Politiske beslutninger	18
Indsats	18
Kapitel 2	19
Genstandsfelt	19
Arbejdsmarkedspolitik	19
Jobcenter	20
Sygedagpenge	21
Social faglighed	23
Etik	25
Anerkendelse	25

Kapitel 3.....	27
Arbejdsproces.....	27
Videnskabsteoretisk tilgang	27
Hermeneutikken.....	27
Hans Georg Gadamer	28
Den hermeneutiske cirkel.....	29
Horisontsammensmeltning	29
Metode	30
Kvalitativ metode.....	30
Syv forsknings stadier i en interviewundersøgelse	31
Interview spørgsmål	32
Det semistrukturerede interview	33
Refleksioner i forbindelse med valg af den kvalitative metode	33
Valg af informanter.....	34
Rammerne omkring vores interviews og interviewsituation	34
Interviewguiden og dens temaer	35
Transskribering	36
Analysestrategi	36
Valg af teori i analysen	37
Etiske og retslige overvejelser omkring interview.....	37
Kapitel 4.....	39
Teori.....	39
Axel Honneth og anerkendelse	39
Privatsfæren	40
Retlige sfære	40
Solidariske sfære	41
De tre sfærers disrespekt og krænkelse.....	41
Pierre Bourdieu.....	42
Felt	43
Kapital	43
Habitus.....	44
Doxa	45
Symbolsk vold.....	46

Kapitel 5.....	47
Analyse	47
Delkonklusion – undersøgelsesspørgsmål 1.....	55
Delkonklusion – undersøgelsesspørgsmål 2.....	65
Kapitel 6.....	66
Afrunding.....	66
Konklusion	66
Kapitel 7.....	68
Metodekritik.....	68
Refleksioner og verificering.....	68
Kapitel 8.....	71
Perspektivering.....	71
Litteraturliste.....	73
Bøger	73
Websider/Artikler.....	74
PDF.....	77

Bilagsliste

Bilag 1: Transkribering af kvalitativ interview med informant 1

Bilag 2: Transkribering af kvalitativ interview med informant 2

Bilag 3: Interviewguide

English abstract

This bachelor assignment is part of a qualitative study of the social worker profession. An important concept for the social work profession is the holistic sight which helps the social worker to provide the best casework as possible. At the same time, the social worker must adapt the legislation. The context of the legislation has laid down how the social worker must provide the casework for citizens on a long term sick leave, while they receive economic public assistance.

We find this study interesting, since the effort for this group of citizens is regulated by the Danish legislation. The aim of the qualitative study in this project, is to contribute knowledge on how the social worker manage the case work for citizens on a long term sick leave while they receive economic public assistance.

Resume

Dette bachelorprojekt har til formål at belyse de socialfaglige udfordringer der kan opstå i socialrådgiverens arbejde i jobcenteret på sygedagpengeområdet.

Sygedagpengeområdet har de seneste år gennemgået lovmæssige forandringer, og der stilles nu større og større krav om en beskæftigelsesrettet indsats. Den nye sygedagpengereform fra 2014 har til formål at sikre en tidlig og målrettet opfølgning med stærkt fokus på en beskæftigelsesrettet indsats. Disse tiltag og ændringer skal socialrådgiveren i praksis forholde sig til i mødet og arbejdet med helhedsvurderingen af den udsatte borger.

Der tages udgangspunkt i beskæftigelsespolitik, bureaukrati og andre politiske incitamenter som belyser vores problemstilling i forhold til socialrådgiverens socialfaglige udfordringer i arbejdet med udsatte borgere på sygedagpengeområdet.

Kapitel 1

Problemstilling

Det danske velfærdssamfund har igennem de sidste 20 år gennemgået et paradigmeskifte. Vi er gået fra et samfund, hvor betydningen for deltagelse på arbejdsmarkedet er blevet markør for politiske tiltag. Dette betyder at beskæftigelsespolitikken har ændret sig fra passiv til aktiv overfor svage borgere i samfundet. Dette har yderligere fået stor betydning for socialrådgiverens arbejdsgang og måden den socialfaglige profession skal tage hånd om sociale problemer og borgere som netop står uden for arbejdsmarkedet.

Regeringen udarbejdede i 2008 en vision og målsætning om, at reducere sygefraværet for sygemeldte borgere (Beskæftigelsesministeriet, 2008, ¶Aftale om sygefravær). Derfor måtte man i 2008 foretage ændringer i lovgivningen i forbindelse med varetagelsen af sygemeldte borgere, herunder refusionsregler som et økonomisk incitament til kommunerne. Yderligere var aftalens hovedelementer, at der fra arbejdsgivers side skulle afholdes samtale efter hver fjerde uges sygefravær. Dette var et led i afklaringen af hvordan den sygemeldte bedst og hurtigst muligt kunne vende tilbage til sit job. Derudover fik Jobcenteret til opgave efter 8 ugers sygdom, at vurdere den sygemeldte borgers mulighed for gradvist at vende tilbage til sit job. Yderligere fik Jobcenteret til opgave at iværksætte aktive tilbud som eksempelvis virksomhedspraktik eller opkvalificering. Samtidig indeholdt den nye aftale en ny lægeerklæring til virksomhederne. Denne lægeerklæring skulle have fokus på arbejdsfastholdelse (Ibid.: ¶Aftale om sygefravær). Ændringen heraf har derfor bevirket, at der for kommunerne er opstået ekstra fokus på at aktivere sygemeldte borgere.

Og her melder spørgsmålet sig så:

Er det rimeligt, at sygemeldte borgere skal sendes i aktivering og har dette overhovedet en positiv effekt?

I Danmark var der ifølge ledighedsstatistik efter 2.kvartal af 2016 i alt 110.740 fuldtidsledige på enten sygedagpenge, kontanthjælp eller dagpenge (STAR, 2016, ¶Ledighedsudviklingen i RAR-områder og kommuner). I statistikken medregnes sæsonprægede brancher, såsom håndværkere

som har risiko for sæsonfyring. Dette kan derfor være en medvirkende faktor til en eventuel øgning af borgere på enten kontanthjælp eller dagpenge over en kortere periode. I ledighedsstatistikken indregnes yderligere borgere på sygedagpenge, som på baggrund af egen sygdom og eller andre sociale problemstillinger står udenfor arbejdsmarkedet (Ibid.: ¶Ledighedsudviklingen i RAR-områder og kommuner).

Som udgangspunkt handler socialt arbejde om at se og forstå sociale problematikker, samt at forsøge at løse disse. Problematikkerne varierer ofte af forskellig grad, og kan være alt fra fysiske til psykiske. Derfor er en helhedsorienteret indgangsvinkel til sygemeldte borgere et meget vigtigt redskab for netop at kunne forstå og skabe løsning.

Helhedssynet er det begreb som sætter socialrådgiveren i stand til, at se borgerens sociale problematikker hele vejen rundt, og herved være i stand til at varetage borgernes behov for hjælp.

Helhedssynet har indenfor de seneste år været et stort emne i debatter på diverse medier, hvor der er opstået stor uenighed blandt politikerne, organisationerne, socialrådgivere med flere. Debatten omhandler relevansen af helhedssynet, herunder hvorledes arbejdet som socialrådgiver kan varetages af ufaglærte, da lovgivningen er politisk bestemt og derfor rammen for en arbejdsgang i de offentlige organisationer.

Netop derfor er kravene til det helhedsorienterede faglige skøn blevet indskærpet på baggrund af de senere års politiske ændringer, såsom sygedagpengeloven fra 2014/15. Her er afklaringsforløbet indskrænket fra 52 til 22 uger (Forlig om en reform af sygedagpengesystemet, 2013, s. 3).

I forbindelse med vores bachelorprojekt er denne debat derfor yderst essentiel, da vores tema netop er fokuseret på hvordan socialrådgivere håndterer denne form for begrænsning i forhold til sit arbejde, herunder det faglige handlerum hvor den helhedsorienterede faglighed yderligere indgår (Ejrnæs & Guldager, 2005, s. 31)

Et socialt problem kan ud fra Peter Bundesens definition defineres som *"En iagttaget, uønsket social livssituation, som der er en udbredt opfattelse om, at kollektive institutioner har et ansvar for at søge løst, enten ved hjælp eller straf. Løsningsindsatsen kan udgå fra en enkelt instans eller kan foregå i samarbejde med andre."* (Bundesen, 2006, s.14). På baggrund af denne definition er et socialt problem derfor en situation, som har behov for flere forskellige parametre til at blive løst. En helhedsorienteret indsats kan derfor være en medvirkende faktor for løsningen heraf. Derfor vil der være behov for fagligt uddannede individer som kan varetage netop opgaven om en helhedsorienteret indsats.

Definitionen af socialrådgiverens profession findes i professionsstrategien udarbejdet af Dansk Socialrådgiverforening, med følgende tre centrale begreber; mission, vision og mål.

(Socialrådgiverforeningen, 2016, ¶ Professionsstrategi - Mission, Vision og mål). Missionen giver eksistensgrundlaget for socialrådgiverens kerneopgave:

"Socialrådgivere forebygger og løser sociale problemer i en proces med mennesket i centrum. Vi arbejder for social forandring og sætter den socialfaglige dagsorden. Derigennem understøtter vi sammenhængskraften i samfundet." (Ibid.: ¶ Mission, Vision, Mål).

Yderligere har Dansk Socialrådgiverforening udarbejdet en professionsetik, som understøtter socialrådgiverens kerneopgave. Der tages her udgangspunkt i individets værdighed, som skal understøtte holdningen til hver enkelt borgers værdi uafhængigt af dennes adfærd, evner og bidrag til samfundet. Yderligere er social retfærdighed et ansvar socialrådgiveren skal forholde sig til, her i relation til helheden, samfundet og den enkelte borger. Professionel integritet er herunder understøttelse af kvalitet i socialrådgiverens arbejde, hvilket indebærer evnen til at kunne handle ærligt, selvstændigt og i harmoni med sine egne etiske principper. Derudover er det medmenneskelige ansvar i arbejdet med udsatte borgere et centralt begreb for at afhjælpe, at borgeren lider sociale tab, herunder at kunne vise omsorg, modvirke og forebygge sociale problemer (Dansk Socialrådgiverforening, 2016, ¶ Professionsetik).

Dansk Socialrådgiverforening har i 2008 udarbejdet en kvalitativ undersøgelse, med fokus på socialrådgiverfagligheden. Her nævnes, at helhedssynet, som er et centralt begreb for

socialrådgivernes profession, er yderst udfordret på netop beskæftigelsesområdet (Fokus på socialrådgiverfagligheden 2008, s. 4). Der gives i undersøgelsen udtryk for, at de medvirkende organisationers ledelse ser socialrådgiver professionens helhedssyn som en barriere i arbejdet med udsatte borgere, og at socialrådgivere derfor må have accept af samfundets udvikling samt politiske beslutninger om, at et beskæftigelsesrettet fokus er den vigtigste opgave, og at helhedssynet derfor ikke bør stilles højere end disse beslutninger (Ibid.: s. 4). I socialrådgiverens daglige arbejde i offentlige organisationer, hvor der hver dag skal vurderes, skønnes og træffes afgørende beslutninger, som har betydning for andre menneskers liv, er begreber som etik og anerkendelse i socialrådgiverens arbejde vigtige faktorer. Derfor vil det være essentielt, at der er mulighed for at socialrådgivere kan diskutere og reflektere over sin profession og dennes etik i de daglige opgaver for netop at understøtte socialrådgiveren som individuelt menneske med en for forståelse og en socialfaglig viden der kan have konsekvenser hvis denne ikke benyttes korrekt (Dansk Socialrådgiverforening, 2016, ¶Professionsetik).

Samme undersøgelse peger endvidere på, at der er mangel på faglighed blandt socialrådgiver og at borgere ofte ikke føler sig mødt med en socialfaglig anerkendelse, hvilket den tiltagende regelstyring samt sagspres kan være en medvirkende faktor for (Dansk Socialrådgiverforening, 2008, Fokus på socialrådgiverfagligheden, s. 4).

Dansk Socialrådgiverforening har i 2014 yderligere udarbejdet en kvalitativ undersøgelse, som omhandler socialrådgivernes synspunkter i forbindelse med den nyeste fleksjobs og førtidspensionsreform fra januar 2013 samt kontanthjælpsreform som trådte i kraft januar 2014. Undersøgelsen har her fokus på de erfaringer som socialrådgivere i jobcentrene har med disse nye tiltag (Dansk Socialrådgiverforening, 2014, Status på førtidspensions og kontanthjælps reformerne, s. 4).

Undersøgelsen giver et kvalitativt billede af, hvordan socialrådgivere i den offentlige sektor føler sig udfordret i deres arbejdsgang og faglige profession, og giver derfor et grundlag for den kendsgerning, at socialrådgiverprofessionens kerneopgave har ændret sig i en retning af et mindre

individ og menneskeorienteret fokus til en mere systemfokuseret krav og kontrol orienteret tilgang (ibid.: s. 4).

Det påpeges endvidere i denne undersøgelse, at reformerne indeholder et stort fagligt potentiale, herunder en sammenhængende indsats ved brug af helhedssyn, en markant job- og uddannelsesfokus og tværsektorielle teams. Men med sygedagpengereformen 2014/15, ændrede man revurderingstidspunktet fra 52. uge til 22. uge, hvilket betyder at sygemeldte sygedagpengemodtagere nu får deres sag revurderet allerede efter 22 uger. På dette revurderingstidspunkt har kommunen til opgave at vurdere og tage stilling til om borgerens sygedagpenge skal forlænges, eller om den sygemeldte skal overgå til andre tilbud i kommunen. Det vil derfor være dette tidspunkt, hvor især helhedssynet vil komme i spil, herunder vurderinger af borgerens overordnede sociale problemer. I praksis opleves der dog en noget anderledes tendens, da reformerne har medført at arbejdsopgaverne er blevet mere og mere administrative med mindre fokus socialfaglighed og beslutningskompetence (Ibid.: s. 5).

Socialrådgivere er i forbindelse med ovenstående derfor blevet et klart eksempel på, at socialfagligheden langsomt bliver kvalt af politisk kontrol og systemiske hensyn eksempelvis dokumentationskrav, hvilket har skabt et alvorligt samfundsmæssigt problem i arbejdet med den enkelte borger og dennes sociale problemer. Det kvalitative studie viser, hvordan de politiske bestræbelser på effektivisering, kan være en medvirkende årsag til et mistet fokus på socialrådgiverens kerneopgave i arbejdet med udsatte borgere (Ibid.: s. 5).

I dette bachelorprojekt vil der således blive undersøgt, om der kan være konsekvenser i socialrådgiverens arbejde og faglighed i forbindelse med det stærke fokus på beskæftigelsespolitikken i Danmark. Vores fokuspunkter i forbindelse med denne undersøgelse er rettet mod lovgivning, økonomiske incitamenter og som før nævnt beskæftigelsespolitik. Derudover tages der udgangspunkt i socialrådgiverens praksislogikker, herunder socialrådgiverens handlerum i forhold til helhedssynet, der som tidligere nævnt er socialrådgiverens primære udgangspunkt.

Ved Socialdemokraternes Kongres i september 2016, udtalte Mette Frederiksen, at ansatte i det offentlige netop bruger for meget af deres arbejdstid på dokumentation og registrering af deres arbejde (Information, 2016, ¶Mette F indleder politisk opgør med offentlig styring). Frederiksen udtaler yderligere *”Vi er ved at ødelægge noget af den arbejdsglæde, som er forudsætningen for, at det er godt at arbejde i den offentlige sektor”* (Ibid.: ¶Mette F indleder politisk opgør med offentlig styring).

I en artikel af Jens Peter Kildevang, journalist, FTF¹, påpeges det at socialrådgivere netop er en faggruppe som bruger for mange ressourcer på dokumentationskrav og kontrolskemaer samt at kunne leve op til ledelsens måltal, hvilket kan have konsekvens for den udsatte borgers sagsbehandling (Den Offentlige.dk, 2016, ¶Fagbevægelse: Mål- og dokumentationskrav rammer de svageste).

Formand for Socialrådgiverne Majbrit Berlau udtaler i samme artikel, at socialrådgivernes råderum er blevet undermineret af den tiltagende styring og derfor undergraves kvaliteten af det socialfaglige arbejde (Ibid.: ¶Fagbevægelse: Mål- og dokumentationskrav rammer de svageste). Berlau påpeger, at det er altafgørende, at der bliver taget hånd om denne form for styring, da socialrådgivernes opgaver omhandler mennesker som ofte har så komplekse problemer, at de ikke vil kunne løses via en standardiseret afkrydsningsliste (Ibid.: ¶Fagbevægelse: Mål- og dokumentationskrav rammer de svageste). Ifølge Berlau bør der udvikles mål og redskaber som er mere meningsfulde og som yderligere tager udgangspunkt i socialrådgiverens socialfaglige kompetencer, herunder skøn og vurderinger i samarbejde med den enkelte udsatte borger (Ibid.: ¶Fagbevægelse: Mål- og dokumentationskrav rammer de svageste).

---

¹FTF blev oprindelig døbt ”Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer”. Det blev sidenhen til ”Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd”, men det navn blev oplevet som langt og støvet og blev i 2006 afskaffet og erstattet kun med forkortelsen ”FTF”. (<http://www.ftf.dk/om-ftf/fakta/ftfs-historie/> lokaliseret den. 01.01.2017)

Opsummering

Gennem ovenstående empiriafsnit har vi fået kendskab til hvilke problematikker der kan opstå når socialrådgiveren og dens socialfaglighed møder beskæftigelsesområdet. På baggrund af dette, kan vi derfor formulere følgende problemformulering;

Problemformulering

Hvilken forståelse har socialrådgiveren af det beskæftigelsesrettede fokus i forhold til socialrådgiverens socialfaglighed?

Undersøgelsesspørgsmål

1. Hvilken betydning har det beskæftigelsesrettede fokus for socialrådgiverens helhedsorienterede arbejde på beskæftigelsesområdet?

2. Hvilken betydning har etik og anerkendelse i det beskæftigelsesrettede arbejde?

Emneafgrænsning

Vi har fokus på socialrådgiverens forståelse af sit faglige råderum i forbindelse med en beskæftigelsesrettet indsats, herunder hvordan socialrådgiveren håndterer krydspreset mellem det faglige råderum, lovgivning på beskæftigelsesområdet og professionens helhedsorienterede syn. Vi afgrænser vort fokus til beskæftigelsesområdet, da dette er et meget bredt område, hvor både ledige såvel som sygemeldte borgere er indenfor lovgivningens målgruppe, og det vil derfor være interessant at undersøge hvorledes denne lovgivning giver plads til socialrådgiverens faglige virke i forbindelse med den brede målgruppe. Inden for dette brede område vælger vi, at koncentrere os om sygedagpengemodtagere, da der netop her ofte er behov for en helhedsorienteret indsats, som skal udføres på baggrund af en beskæftigelsesrettet lovgivning.

Vi vælger desuden at sætte fokus på socialrådgiverens synsvinkel og at fravælge borgerperspektivet, for at afgrænse vores undersøgelsesfelt, da vi mener det er interessant at undersøge hvordan det daglige arbejde i forbindelse med sygedagpengemodtagere kan udfordre socialrådgiverens råderum.

Ved hjælp af vores undersøgelsesspørgsmål vil vi altså undersøge hvordan socialfaglighed, lovgivning og krydspres kan være medvirkende til at udfordre socialrådgiverens råderum.

Forforståelse

Som fokus har vi som forfattere til dette bachelorprojekt en kritisk forforståelse af vores tema, der ofte tages op til debat af forskellige medier, hvilket er baggrunden for vores interesse for netop at undersøge dette tema. Derfor ser vi som forfattere socialrådgiverens arbejde som en problematik, der er under et stort krydspres fra førnævnte emner og som yderligere kan medvirke til at indskrænke socialrådgiverens arbejde i forbindelse med at afhjælpe sygemeldte borgere med sociale problemer udover ledighed, da helhedssynet her ofte begrænses af en lovgivning hvor omdrejningspunktet og fokus er rettet mod beskæftigelse.

Som før nævnt er interessen for at undersøge temaet i dette bachelorprojekt taget med udgangspunkt i, hvordan temaet ofte debatteres på diverse medier. Vi er nysgerrige og undrende overfor vores professions handlerum i praksis, da vi i forbindelse med socialrådgiveruddannelsen er blevet undervist i vigtigheden af netop helhedssyn, hvor vi yderligere undervises i, hvorledes godt socialt arbejde netop er baseret på dette helhedssyn. Vi er her igennem blevet klogere på, hvordan helheden omkring borgeres sociale situation er et vigtigt grundlag for at dække de behov som foreligger for de sociale problemer og at der derfor altid bør anlægges et helhedsorienteret syn på borgeres problematikker. Dette bliver yderligere beskrevet i Retssikkerhedslovens § 1, stk. 3, som lyder følgende; *”de sociale myndigheder har pligt til, at tilrettelægge en tidlig helhedsorienteret hjælp”*. (Socialret, 2016, Retssikkerhedsloven kapitel 1, § 1).

På sygedagpengeområdet vil et begreb som netop helhedssynet være essentielt i rådgiverens arbejde for på denne måde at komme hele vejen omkring borgeren. Borgerens problemer ses ofte værende meget varierende og der er typisk tale om personlige, beskæftigelse samt psykiske og fysiske problematikker. Socialrådgivere på sygedagpengeområdet er her underlagt Sygedagpengeloven og beskæftigelsesindsatsloven, som i samarbejde skal hjælpe med at den sygemeldte borger hurtigst muligt kommer tilbage i arbejde for dermed igen at blive selvforsørgende.

Derfor er vores problemformulering udformet ud fra den nysgerrighed vi har på området, herunder at forstå professionens betingelser indenfor lovgivningen rammer, herunder hvordan

helhedssynet og det socialfaglige skøn bliver udfordret i forbindelse med et massivt krydspres på socialrådgiveren.

Begrebsafklaring

Vi vil under begrebsafklaring, kort definere de begreber som vi finder centrale for forståelsen af projektet.

Beskæftigelsesrettet fokus

Indholdet af beskæftigelsesrettet fokus kan læses ud fra Beskæftigelsesindsatsloven, hvilket lyder således:

”Formålet med denne lov er at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked ved at 1) bistå arbejdssøgende med at få arbejde, 2) give service til private og offentlige arbejdsgivere, der søger arbejdskraft, eller som vil fastholde ansatte i beskæftigelse, 3) bistå kontanthjælps- og integrationsydelsesmodtagere og ledige dagpengemodtagere til så hurtigt og effektivt som muligt at komme i beskæftigelse, således at de kan forsørge sig selv og deres familie, og 4) støtte personer, der på grund af begrænsninger i arbejdsevnen har særlige behov for hjælp til at få arbejde.” (Socialret, 2016, Beskæftigelsesindsatsloven, kapitel 1, § 1).

Beskæftigelsesområde

Arbejdsmarkedspolitik kan defineres som lovregulering, foranstaltninger, udbud af serviceydelser og indkomsterstattende ordninger og heraf følgende ændringer som sigter mod direkte regulering af arbejdsmarkedet (Mathiasen V., A., 2015, *Arbejdsmarkedspolitik*, s. 104).

Begrebet beskæftigelsespolitik anvendes ofte fremfor arbejdsmarkedspolitik, da det er en naturlig følge af, at Arbejdsministeriet blev ændret til beskæftigelsesministeriet (Ibid.: s. 105).

Social faglighed

En definition af social faglighed kan lyde således:

” ... gennem systematisk arbejde, refleksion og analyser. At omsætte lovgivningens krav, fagets etiske grundlag og relevant viden til socialfaglige handlinger – i størst mulig samspil med dem som har brug for indsatsen” (Kvello, 2013 s. 37).

Denne definition stemmer overens med den forståelse vi har af begrebet social faglighed. Det er

essentielt at socialrådgiveren ikke blot udfører socialt arbejde, men har en socialfaglig baggrundsviden, som anvendes i begrundelsen af valg og fravalg af handlinger i den enkelte borgers sag.

Forståelse

Den Danske Ordbog, definerer blandt andet "forståelse" som:

"Det at forstå en bestemt sammenhæng; måde hvorpå man opfatter og forstår noget" samt "Evne eller vilje til at sætte sig ind i og acceptere andre menneskers (anderledes) væremåde, behov, værdier, valg m.m." (Den Danske Ordbog, 2016, ¶Forståelse).

Disse to definitioner af forståelse, kan trække paralleller til hvordan socialrådgiveren arbejder med forståelse i sin praksis og yderligere drages paralleller til hvordan socialrådgiveren forstår sin social faglighed, eksempelvis som tidligere afsnit beskriver hvor vigtig anvendelsen af helhedssynet er for rådgiver til at komme omkring borgeren².

Betydning

Betydning kan defineres på to måder, hvilket har stor relevans for måden socialrådgiveren arbejder med den enkelte borger, hvilket gør sig gældende både i overført eller symbolsk betydning:

"Det (tanke)indhold som et ord, tegn, udtryk, handling el.lign. har; begrebs- eller meningsmæssigt indhold". Dette kunne eksempelvis være helhedssynet, da dette begreb har et meningsmæssigt indhold for rådgiverens arbejde med borgeren.

samt *"vigtighed, værd eller relevans som tillægges noget eller nogen"* (Den Danske Ordbog, 2016, ¶Betydning).

Råderum

Råderummet for socialrådgiveren kan defineres som muligheden for at udfolde sig eller handle inden for en given lovgivning, hvor denne lovgivning tillader udøvelsen af et skøn. (Den Danske Ordbog, 2016, ¶Råderum).

---

² "På sygedagpengeområdet vil et begreb som netop helhedssynet være essentielt i rådgiverens arbejde for på denne måde at komme hele vejen omkring borgeren. Borgerens problemer ses ofte værende meget varierende og der er typisk tale om personlige, beskæftigelse samt psykiske og fysiske problematikker" (se forforståelse s. 12).

Helhedssyn

Der findes mange forskellige definitioner af helhedssynet. *"... begrebet bliver anvendt i varierende betydninger: som et rodfæstet begreb, der ikke behøver nærmere udfoldelse, som en tankefigur til forståelse og forklaring af sociale problemer og som omsætningsredskab (fra teori til praksis) idet konkrete sociale arbejde."* (Harder & Nissen, 2011, s. 27).

Jens Guldager har formuleret sin definition af helhedssynet, som har fokus på samspillet mellem individet, samfundet, familien, samt på gruppe- og institutionsniveau. Yderligere formulerer Guldager tre fordringer for helhedssynet:

- At forstå og begribe baggrunden for sammenhængen mellem sociale problemer og et individets ressourcer, behov og barrierer.
- At sammenkoble ressourcer, barrierer, problemer og behovsforståelsen sammen med sin opgave som socialrådgiver.
- At være i stand til at kunne omsætte disse forståelser til praktiske handlinger over for individet, det offentlige og sociale system samt det omgivende samfund.

Det er derfor nødvendigt, at socialrådgiveren er i stand til at kunne se og forstå samspillet af alle niveauer, og derfor ikke alene bygger sit syn og forståelse af individet på blot ét niveau. (Guldager & Ejrnæs, 2004, s. 33).

Etik

Etik er en systematisk refleksion over moralsk adfærd. Etikken er det område, hvor man beskæftiger sig med én afklaring af de mere teoretiske og principielle ideer, som ligger bag moralske normer. Etik handler dybest set om, hvad der er godt og ondt, rigtigt og forkert (Aadland, 2000, s. 37).

Anerkendelse

Anerkendelse i socialt arbejde kan have flere betydninger. Det kan være en anerkendelse i form af socialrådgiverens syn på borgeren, som handler om at sagsbehandleren skal møde borgeren med anerkendelse og et åbent sind og derved anerkende borgeren i dennes aktuelle situation (Posborg,

Nørrelykke og Antczak, 2013, s. 89). I dette projekt vil anerkendelse dog blive brugt i forhold til socialrådgiveren og dennes anerkendelse af sit arbejde og profession.

Politiske beslutninger

Politiske beslutninger, kan defineres som værende en konsekvens af komplekse strømninger af problemstillinger, løsningsforslag, forskellige aktører samt anledninger. Aktører kan her være regeringen, Folketinget og interesseorganisationer, som alle har en interesse i at påvirke de politiske beslutninger (Systeme, ¶Hvad former de politiske beslutninger?).

Indsats

Begrebet indsats kan have mange forskellige betydninger, men den definition vi skal anvende er den "sociale indsats". Som er en indsats hvis formål er et skræddersy en indsats til den enkelte borger. Det handler om at en sammenhængende og helhedspræget behandling af sociale sager er en central forudsætning for den bedste mulige løsning for den enkelte borgers situation (Harder & Nissen, 2012, s. 49).

Kapitel 2

Genstandsfelt

I følgende afsnit vil vi præsentere dette bachelor projekts centrale fokus og perspektiv for på denne måde at sikre læserens forståelse.

Dette projekt handler ikke om et specifikt socialt problem, men derimod om socialrådgiverens generelle praksis, herunder barrierer i arbejdet med sociale problemer. Der er derfor fokus på socialrådgiverens socialfaglighed i forbindelse med beskæftigelsesindsatsen på sygedagpengeområdet. Dette vil derfor blive præciseret i kommende afsnit.

Arbejdsmarkedspolitik

Begrebet arbejdsmarkedspolitik drejer sig som udgangspunkt om udbud og efterspørgsel på arbejdskraft. I Danmark har vi udviklet Flexicurity-modellen for at skabe overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel. Flexicurity benytter kombinationen af høj velfærd sammenholdt med stor omstillingsevne på arbejdsmarkedet. Modellen er derfor medvirkende til at skabe et mobilt arbejdsmarked. (Beskæftigelsesområdet, 2016, ¶ Flexicurity generelt).

Arbejdsmarkedsstyrelsen, som er en del af Beskæftigelsesministeriet, søger at skabe overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel ved at etablere jobmuligheder for på denne måde at skabe et arbejdsmarked uden stor arbejdsløshed og samtidig nedbringe antallet af personer på offentlig forsørgelse. Yderligere har arbejdsmarkedsstyrelsen ansvaret for implementeringen af nye politiske tiltag samt opfølgningen på, hvorledes disse tiltag er i overensstemmelse med beskæftigelsespolitikken (Madsen, 2012, Fra arbejdsmarkedspolitik til beskæftigelsespolitik, s. 3).

Som nævnt ovenfor er arbejdsmarkedspolitikken en medvirkende faktor, når det drejer sig om at styrke og forbedre beskæftigelsen i Danmark. Det skaber et behov for aktivt at kunne regulere og tilpasse arbejdsmarkedet, herunder foretage ændringer i lovgivningen (Ibid.: s. 3).

Arbejdsmarkedspolitikken har siden starten af 00erne været under konstant forandring. (Madsen, 2012, Fra arbejdsmarkedspolitik til beskæftigelsespolitik, s. 4). I årene 2001/02 ændrede regeringen navnet arbejdsmarkedspolitik til beskæftigelsespolitik i forbindelse med dens lancering af "Flere i arbejde"-konceptet. Dette koncept ligger til grund for den lovgivning vi har i dag. Ændringen gik ud på, at det skulle kunne betale sig at arbejde, hvorfor der blev foretaget ændringer i varetagelsen af personer på overførselsindkomst. Denne ændring indebærer, at borgeren skulle deltage i aktivering og tage imod formidlet arbejde. Dette blev starten på den nuværende arbejdsmarkedspolitik, som ændrede sig fra en mere passiv til en mere aktiv beskæftigelsespolitik. (Ibid.: s. 4). Den aktive beskæftigelsespolitik består blandt andet, af møder mellem jobcentret og den ledige og en aktiv indsats med fokus på direkte beskæftigelse og aktiveringsforløb (Ibid.: s. 2).

Som resultat af den ændrede kurs er "Lov om aktiv beskæftigelsesindsats" (Efterfølgende kaldt Beskæftigelsesindsatsloven) blevet udformet. Den benyttes i dag i forbindelse med en beskæftigelsesrettet indsats overfor ledige.

Lovens formål er (jf. § 1) *"at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked ved at:*

1) bistå arbejdssøgende med at få arbejde,

2) give service til private og offentlige arbejdsgivere, der søger arbejdskraft, eller som vil fastholde ansatte i beskæftigelse,

3) bistå kontanthjælpsmodtagere og ledige dagpengemodtagere til så hurtigt og effektivt som muligt at komme i beskæftigelse, således at de kan forsørge sig selv og deres familie, og

4) støtte personer, der på grund af begrænsninger i arbejdsevnen har særlige behov for hjælp til at få arbejde" (Socialret, Beskæftigelsesindsatsloven, 2016, kapitel 1, § 1).

Jobcenter

Organiseringen af indsatsen for mere beskæftigelse blev også ændret i disse år. I forbindelse med kommunalreformen blev den statsligt styrede Arbejdsformidling(AF) nedlagt 1. januar 2007. Der blev efterfølgende oprettet 91 Jobcentre hvis fælles kerneopgave er at formidle arbejde til både forsikrede og ikke forsikrede ledige. Det overordnede formål med Jobcenterets opgaver er derfor

at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked (Socialret, Beskæftigelsesindsatsloven, 2016, kapitel 1, § 1). Jobcentret har yderligere til opgave at yde råd og vejledning i forbindelse med ledighed, herunder i forhold til uddannelse, kompetenceudvikling og forskellige støtteforanstaltninger i forbindelse med at kunne varetage et job på særlige vilkår.

Sygedagpenge

Den nye sygedagpengelov, som gradvist trådte i kraft i 2014/15 skal sikre, at den sygemeldte borger i sit sygdomsforløb får økonomisk kompensation for sit løntab i form af sygedagpenge. Sygedagpengeloven skal yderligere sikre en opfølgning og indsats, som er målrettet den enkelte sygemeldte borger, herunder at forebygge at den sygemeldtes sygedagpengeforløb ender i lange sygdomsforløb (Socialret, 2016, Sygedagpengeloven, kapitel 1, § 1).

Alle lønmodtagere, selvstændige og ledige borgere, som er forsikret i form af a-kasse, og som jf. sygedagpengelovens § 7 ikke er arbejdsdygtige som følge af egen sygdom er i målgruppen til at kunne modtage sygedagpenge (Socialret, 2016, Sygedagpengeloven, kapitel 5, § 7). Der skal her foretages en samlet og helhedsorienteret vurdering af borgeren. Dette gør man for på denne måde at kunne vurdere om borgeren anses som værende uarbejdsdygtig.

Retten til sygedagpengeydelsen er yderligere betinget af, om vedkommende opfylder et minimums beskæftigelseskrav samt andre betingelser, herunder at han eller hun som minimum har haft 240 timers lønnet arbejde indenfor de seneste 6 måneder (Socialret, 2016, Sygedagpengeloven, kapitel 11, § 32).

Er man som sygemeldt berettiget til sygedagpenge, kan man som udgangspunkt modtage sygedagpenge i 22 uger indenfor 9 måneder, denne periode kan dog forlænges. (Socialret, 2016, Sygedagpengeloven, kapitel 8, § 24).

Det er kommunen som inden de 22 ugers sygemelding tager stilling til, om den sygemeldte fortsat er i målgruppen for at modtage sygedagpenge efter de 22 uger. Dette skal vurderes med udgangspunkt i sygedagpengelovens § 27. Den nævner 7 forlængelsesregler, nemlig, at:

1) det på det foreliggende grundlag anses for overvejende sandsynligt, at der kan iværksættes en revalidering, herunder virksomhedspraktik, der kan føre til, at den sygemeldte kan vende tilbage til det ordinære arbejdsmarked,

2) det anses for nødvendigt at gennemføre virksomhedspraktik eller andre afklarende foranstaltninger med henblik på at klarlægge den sygemeldtes arbejdsevne, således at sygedagpengeperioden forlænges i op til 69 uger,

3) den sygemeldte er under eller venter på lægebehandling og den pågældende efter en lægelig vurdering skønnes at ville kunne genoptage erhvervsmæssig beskæftigelse inden for 134 uger regnet fra revurderingstidspunktet,

4) kommunen har vurderet, at en sag skal behandles i rehabiliteringsteamet, med henblik på at kommunen hurtigst muligt kan træffe afgørelse om ressourceforløb, fleksjob eller førtidspension,

5) en læge vurderer, at den sygemeldte har en livstruende, alvorlig sygdom,

6) der er rejst sag om ret til erstatning efter lov om arbejdsskadesikring eller lov om sikring mod følger af arbejdsskade eller

7) der er modtaget en ansøgning om førtidspension efter § 17, stk. 2, 1. pkt. i lov om social pension, eller når kommunen har vurderet, at det er helt åbenbart, at en persons arbejdsevne ikke kan forbedres og sagen derfor ikke skal forelægges rehabiliteringsteamet, jf. § 18, stk. 2, 2. pkt. i lov om social pension (Socialret, 2016, Sygedagpengeloven, kapitel 9, § 27).

Kommunen skal ud over at tage stilling til, om borgeren fortsat kan modtage sygedagpenge og samtidig holde en tæt og opfølgende kontakt med den sygemeldte borger. Desuden har kommunen til opgave at iværksætte indsatser, som har fokus på, at borgeren bliver rehabiliteret med henblik på at kunne vende gradvist eller hurtigst muligt tilbage på arbejdsmarkedet (Socialret, 2016, Sygedagpengeloven, kapitel 6).

Social faglighed

Som før nævnt handler social faglighed³ blandt andet om at tage ansvar for intentioner og krav i en given lovgivning, og yderligere at tage ansvar for den enkelte organisation og dennes mål. (Kvello 2013 s. 37). Desuden handler social faglighed om at tage hensyn til socialrådgiverens etiske grundlag og om at være i stand til at omsætte viden til praktisk handling. Her er det essentielt at medinddrage de individer, som indsatsen omhandler og er rettet mod, igennem skøn, systematik og refleksioner for derved at finde den rette og mest relevante løsning på individets problematik (Kvello 2013, s. 37).

Når socialrådgiveren beslutter sig for at udføre en given handling, stilles der nogle specifikke krav til, hvorledes denne handling skal kunne give et positivt udbytte. Hvis handlingen ikke får det rette positive udbytte vil socialrådgiveren som konsekvens stå tilbage med en mislykket handling (Posborg, Nørrelykke og Antczak 2013, s. 79).

Det er derfor essentielt, at socialrådgiveren forholder sig til både lovgivning og dens betingelser samt en andre række af krav i en sygedagpengesag for at en indsats skal lykkes. De krav, vi stiller til os selv som rådgivere, er bundet op på en række normer. For at vi overhovedet kan udføre en given handling meningsfuldt, er vi nødt til at forstå os selv som ophav til disse handlinger. Dermed være sagt, at vi skal kunne have os selv som rådgiver og person med i de handlinger og afgørelser, vi træffer (Ibid.: 79).

De handlinger og den måde de begrundes på er en bestemt praksisform også kaldt en institution. Institution betyder *fælles praksis*, hvilket kan defineres som den facon socialrådgiveren interagerer på i en given situation. Denne facon er styret af en række normer og roller, som socialrådgiveren påtager sig eller lærer. Inden for denne ramme af normer og roller findes der begreber, metoder og teorier, som giver socialrådgiveren mulighed for at handle og agere og herunder forstå, hvad indholdet af rådgivers og andre individers handlinger er (ibid.: s. 79).

---

³ Se kapitel 1, under begrebsafklaring "Social faglighed".

Social faglighed er altså en viden om et givent område, og den adskiller sig fra begrebet socialt arbejde, som kan varetages af mange forskellige typer af mennesker, uden at de har nogen speciel viden inden for området, sådan som det kan være tilfældet med f.eks. frivilligt socialt arbejde.

Når vi taler om faglighed, taler vi om et bredt begreb, og derfor har vi valgt at fokusere på dele af den social faglighed, som vi mener bliver udfordret på sygedagpengeområdet. Dette udvalg vil vi i det følgende præsentere ved at gennemgå begreberne helhedssyn, etik og anerkendelse.

Helhedssyn

Helhedssyn er et kernebegreb for en socialrådgiver og det anses som en af grundkompetencerne i det teoretiske og praktisk sociale arbejde. Men det er ikke et entydigt begreb. Det har betydninger såsom: et rodfæstet begreb som ikke behøver nærmere udfoldelse; en tankefigur til at kunne forstå og forklare sociale problemer; og et redskab til at omsætte teori til praksis i det konkrete sociale arbejde (Harder & Nissen 2012, s. 27).

Minimumshelhedssynet

Lis Hillgaard og Lis Keiser har udarbejdet begrebet "minimumshelhedssynet". Dette minimumshelhedssyn stiller ikke krav til, hvad socialrådgiveren skal mene om samfundet, men derimod til at rådgiveren er bevidst om sin opfattelse af borgeren og sin egen position (Harder & Nissen 2012, s. 27).

Minimumshelhedssynet er indbegrebet af, hvorledes socialrådgiveren bør se individet og dets sociale problematikker i en samfundsmæssig kontekst, både i et fortidigt, nutidigt og fremtidigt lys. Socialrådgiveren må derfor være i stand til at beskrive individets baggrund for herved at kunne foretage en sammenhæng i årsagen til de sociale problematikkers forekomst. Derudover må socialrådgiveren være i stand til at kunne se individet som unikt med egne specielle og unikke egenskaber (Ibid.: s. 33).

Der er dog mange opfattelser af, hvordan helhedssynet kan anvendes i praksis; men uanset hvilken måde man arbejder med det på, synes der at være enighed om, at mikro samt makroniveau skal inddrages i et samspil, og at helhedssynet bør anses som en nødvendighed i det sociale arbejdes praksis, herunder at socialrådgiverens refleksioner, menneskesyn, viden, færdigheder og handlinger er afhængig af lovgivning og dennes råderum (Ibid.: s. 33).

Etik

Etik er ikke noget der vokser ud af en teori om individer eller en bestemt måde vi udvikler vores viden om verden, men derimod vokser etikken ud fra vores handlinger og det at være et handlende individ. Etik er en afgørende del af den måde, vi forstår vores liv på. Dermed menes, at uanset hvilken viden eller overbevisning vi allerede har erhvervet os som mennesker, mødes vi af en bevidsthed om at kunne tage stilling til de handlinger, vi foretager os og dermed forholde os til, hvorfor vi handler om vi gør i en given situation (Posborg, Nørrelykke og Antczak 2013, s. 78).

Anerkendelse

Forholdet mellem socialrådgiveren, socialt arbejde og institutionen, eksempelvis Jobcenteret, kan karakteriseres ved at være en dynamisk størrelse. Deltagelse i institutionen giver socialrådgiveren praktiske grunde til at handle inden for institutionens rammer, normer og krav. Disse rammer, normer og krav skal samtidig være i overensstemmelse med socialrådgiverens forståelse af hvorledes disse handlinger giver mening, herunder at give socialrådgiveren medbestemmelse for på denne måde at give ham eller hende følelsen af tilhørsforhold og ejerskab til handlingerne. Derved opnår socialrådgiveren forståelse og mulighed for at se sig selv i de handlinger, der skal udføres (Posborg, Nørrelykke og Antczak 2013, s. 87).

Derfor er netop anerkendelse en vigtig faktor for den sociale praksis og aktørerne som skal agere i den. Anerkendelse i socialt arbejde drejer sig ofte om, hvorledes socialrådgiveren skal møde borgeren med en anerkendende tilgang i sagsbehandlingen på baggrund af en given lovgivning. (Ibid.: s. 89). Omvendt er det samtidig væsentligt, at socialrådgiveren selv mødes med en anerkendende tilgang fra institutionen, borgeren, lovgivningen og politikere.

Det er væsentligt for både borgeren og socialrådgiveren, at begge parter har en god oplevelse af sagsbehandlingen., Her spiller medbestemmelse og medinddragelse i et tillidsfuldt forhold med god kontakt, åbenhed og venlighed en stor rolle. (ibid.: s. 89)

Det er dog vigtigt at pointere, at socialrådgiveren naturligvis ikke kan være sikker på at mødes med en anerkendende tilgang fra borgeren, da der kan være mange grunde til, at borgeren møder rådgiveren med mistro. Det er derfor vigtigt, at socialrådgiveren arbejder på at opbygge tillidsforholdet, for på denne måde at have bedst muligt udgangspunkt for en god og ordentlig sagsbehandling (Ibid.: s. 90). Overordnet set er anerkendelse derfor indbegrebet af at kunne erkende sig selv i et andet menneske.

Anerkendelsesbegrebet kan opdeles i tre forskellige sfærer; den private sfærer, hvor selvtillid opnås gennem forskellige sociale forhold, den retslige sfære, hvor selvagtelse bliver skabt igennem en gensidig anerkendelse af menneskets ret til rettigheder og den solidariske sfære, hvor selvværdet bliver skabt når et menneske anerkendes som en del af det samfundsmæssige fællesskab, med dets specielle og unikke egenskaber (Eide & Eide 2012, s. 41).

Kapitel 3

Arbejdsproces

I dette kapitel vil vi præsentere hvordan vi har udarbejdet opgaven og hvad vores arbejdsproces indeholdt herunder videnskabsteori, metode, refleksioner over valg og fravalg af eksempelvis valg af kvalitativ undersøgelse fremfor kvantitativ metode.

Videnskabsteoretisk tilgang

I følgende afsnit vil vores videnskabsteoretiske overvejelser i forbindelse med løsningen af denne opgave blive præsenteret. Disse overvejelser er medvirkende til skabelsen af en bestemt virkelighedsopfattelse og danner derfor rammen for konstruktionen af projektet.

Der findes forskellige videnskabsteoretiske retninger inden for humanvidenskab og naturvidenskab, som begge handler om, at kunne reflektere over fundamentet for sin egen viden.

Hermeneutikken

Dette projekt er skrevet ud fra en humanvidenskabelig retning med et hermeneutisk videnskabsteoretisk perspektiv, som har fokus på tolkningen og forståelsen af vores viden og verden samt meningen og intentionen med denne viden (Christensen m.fl. 2015, s. 31).

Valget af det hermeneutisk videnskabsteoretiske perspektiv indebærer metodiske overvejelser for projektets problemstillinger samt løsningen heraf, hvilket har betydning for vores produktion af viden og er derved med til at skabe projektets endelige konklusion (Ibid.: s. 31).

Hermeneutikken har sin oprindelse i 1700-tallets bibelske fortællinger, idet man forsøgte at konstruere en fortolkning af virkeligheden bag disse fortællinger. Nutidens hermeneutiske grundopfattelse er ligeledes, at de humanistiske fag har til opgave at fortolke humane fænomener i historiske og kulturelle sammenhænge for derved at forstå individers måde at udtrykke sig på. Den hermeneutiske tilgang består af tre forskellige dele; forståelse, udlægning og anvendelse. (Ibid.: s. 31).

Hermeneutikken har yderligere en opfattelse af fortolkning og forståelse indenfor de humanistiske fag, som søger en medmenneskelig forståelse gennem indlevelse i et andet individ og dets intentioner. Hermeneutikken er desuden undersøgende for at forstå og fortolke individets unikke væsen i en helheds- og meningsfokuseret tilgang, herunder som førnævnt igennem indlevelse i individet (Ibid.: s. 31).

Hans Georg Gadamer

En mere generel tilgang til hermeneutik er udarbejdet af den tyske filosof Hans Georg Gadamer (11. februar 1900 – 11 marts 2002) som var kendt for sit arbejde med den filosofiske hermeneutik. Han opfatter hermeneutik som en tilgang, mennesket har til sin omverden og som betyder, at han altid vil fortolke situationer, som vi er opmærksomme på (Christensen m.fl., 2015, s. 31). Ifølge Gadamer er hermeneutik et eksistensvilkår, og baggrunden for en hermeneutisk tankegang er forforståelse (Ibid.: s. 32). Dette indebærer, at vi har en grundforståelse, som vi altid vil tage udgangspunkt i, men at vi igennem erfaringer får udvidet denne grundforståelse, som derved vil kunne forandres (Ibid.: s. 32).

Gadamer påpeger, at det er væsentligt at have en forforståelse af noget, da dette har betydning for ens horisont samt for hvordan denne udvides igennem erfaring med ny forståelse (Ibid.: s. 32). En hermeneutisk tilgang vil derfor have fokus på kontekst, og forståelse af situationer og handlinger vil derfor være meningsfulde, hvis man i forvejen har en forforståelse af disse (Ibid.: s. 32). Derudover er hermeneutikken med sin menings- og helhedsorienteret tilgang forsøget på at forstå mennesket igennem indlevelse (Ibid.: s. 32).

Ved hermeneutikken anvendes ofte kvalitative metoder til at forstå sociale fænomener på et dybere niveau, da den kvalitative metode er medvirkende til at få de medvirkende informanternes synspunkter og meninger frem. (Ibid.: 33).

Den hermeneutiske cirkel

Den hermeneutiske tilgang opererer med begrebet "Den hermeneutiske cirkel". Det kan defineres som det samspil mellem helheder og dele, der finder sted i forbindelse med en given situation eller fænomen. For at kunne forstå helheden af en given situation, er det nødvendigt at forstå de enkelte dele og omvendt. Derfor har hermeneutikken fokus på et helheds- og fortolkende perspektiv, hvorfor begrebet kaldes "Den hermeneutiske cirkel" (Christensen m.fl., 2015, s. 35).

Horisontsammensmeltning

Ifølge Gadamer opstår begrebet om horisontsammensmeltning, når forskellige horisonter, der forekommer hver for sig, smelter sammen. Dette kan forstås og defineres som en hændelse eller situation som sker i mødet med et fænomen eller person, dermed sagt at man har et objektiv og bredt syn på borgeren. (Christensen m.fl., 2015, s. 35). Da mennesket er et væsen som fortolker og forstår, er det ifølge Gadamer i forståelsen at det ene menneskes horisont smelter sammen med en anden. Dette foregår i nutidshorisonten som indebærer en horisont, som er præget af de forskellige fordomme, som mennesket har. Fordomme skal ikke forstås negativt, men blot som det faktum, at alle mennesker har nogle forudsætninger, som de forstår verden ud fra. (Ibid.: s. 36). Eksempelvis bruger vi alle sammen og hele tiden den hermeneutiske cirkel: Vi har nogle forudsætninger, møder en eller anden hændelse, bliver "klogere", hvorefter vores forudsætninger har ændret sig. Derfor dannes en horisontsammensmeltning i en historisk kontekst og nutidshorisonten (Ibid.: s. 36).

Ifølge Gadamer indebærer begrebet om kontekst, menneskets erkendeshorisont i enhver kontekst, herunder sociale, kulturelle, økonomiske og politiske kontekster, som bestemmer betingelserne for menneskets forståelse af et fænomen. Derfor er menneskets ifølge Gadamer altid i en form for given kontekst, hvilket betinger menneskets forudsætning for at være i stand til at imødekomme og forstå andre menneskers meninger og kontekster (Ibid.: s. 36).

Den historiske kontekst, som indeholder førmtalte fordomme, danner hele tiden nye horisonter som mennesket må efterprøve i mødet med sin egen forståelse. Derfor er nutidshorisonten og den

historiske kontekst altid afhængige af hinanden, og horisontsammensmeltningen er forholdet mellem nutid og fortid (Ibid.: s. 36).

Metode

I det følgende afsnit vil vi præsentere vores valg og fravalg i forhold til metoden i forbindelse med udarbejdelsen af egen forskningsbaseret data. Der vil her blive taget udgangspunkt i Steinar Kvale & Svend Brinkmanns to bøger "Interview - Introduktion til et håndværk" (2009) og "Interview – det kvalitative forskningsinterview som håndværk" (2014) samt Laila Launsø, Leif Olsen & Olaf Reipers bog "Forskning om og med mennesker - forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning" (2008) og Tove Thagaards bog "Systematik og indlevelse" (2004).

Kvalitativ metode

Den kvalitative metode bygger på en fortolkningsvidenskabelig tradition og har derfor fokus på det unikke, det menings- og forståelsesorienterede samt den kontekstafhængige viden og udbytte af et fænomen (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 133).

Vi har valgt at benytte den kvalitative metode, da dette kan medvirke til at besvare vores problemformulering, som er rettet mod et indhold af synspunkter og meninger, og der vil derfor være behov for at kunne udføre forskning på baggrund af indholdsrigt svar. Den kvalitative metode er karakteriseret ved at kunne give et bredere fokus i form af forskelligartede og komplekse spørgsmål.

Launsø, Olsen & Reiper påpeger vigtigheden af at være velvidende om de tre forskellige faser i et forskningsinterview, den indledende fase, hovedfasen og den afsluttende fase (Launsø, Olsen & Reiper 2008, s. 137) Dette er yderligere et godt supplement til Kvale og Brinkmanns 7 forskningsstadier, som vil blive præsenteret senere i dette kapitel.

Den indledende fase er en tillidsskabende fase, hvor kontakten mellem forsker og medvirkende informant bliver skabt, med det formål at præsentere sig selv, sin forforståelse og selve undersøgelsens formål og emne. På denne måde har informanten mulighed for, at tage notat i

forhold til emner denne vil uddybe senere i interviewet. Der gives i den indledende fase yderligere informationer om juridiske regler samt muligheden for at være anonym i undersøgelsen (Ibid.: s. 137).

Hovedfasen har til formål, at forsker får belyst emnet på en konkret og håndgribelig måde. Der vil i denne fase yderligere være mulighed for, at være åben overfor nye og undrende spørgsmål, og danne overblik over den producerede viden med meningsvalidering og afklaring for på denne måde at sikre sig forståelsen af det sagte. Derved er interviewets kerneopgave at danne viden (Ibid.: s. 138).

Endelig har afslutningsfasen til formål at give mulighed for at afrunde interviewet på en fyldestgørende og etisk måde, herunder at lade informanterne komme til orde i forbindelse med eventuelle afsluttende kommentarer eller spørgsmål (Launsø, Olsen & Reiper, 2008, s. 139).

Syv forsknings stadier i en interviewundersøgelse

Vi har valgt at tage udgangspunkt i Kvale og Brinkmanns 7 forskningsstadier, for på denne måde at have overblik over, hvordan vi vil kunne frembringe et datagrundlag til brug i analysen.

1. Tematisering: Her skal selve formålet med undersøgelsen beskrives. Inden interviewene påbegyndes skal der yderligere præciseres hvilket emne der ønskes undersøgt.
2. Design: Der skal laves en plan for undersøgelsens design, med det formål at kunne opnå den rette viden for at kunne svare på problemformuleringen.
3. Interview: I interview delen er det essentielt, at disse gennemføres på baggrund af en gennemtænkt interviewguide. Der skal her inddrages den tidligere indhentet viden omkring emnet.
4. Transskribering: Efter der er foretaget interview, skal disse transskriberes fra direkte mundtlig tale til skrift.
5. Analyse: Der skal tages stilling til, hvilken analysemetode der er mest velegnet på baggrund af til undersøgelsens emne, formål og det indsamlede materiale.

6. Verificering: Det er essentielt at reflektere over og beskrive generaliserbarhed, validitet og reliabilitet af undersøgelsen, for på denne måde at klarlægge om undersøgelsens resultater er gyldige eller ej. Validitet benyttes i forbindelse meningen med det, der undersøges, mens reliabilitet er en betegnelse for, hvor konsistente undersøgelsens resultater er.

7. Rapportering: Undersøgelsens resultater skal formuleres, herunder med inddragelse af den benyttede videnskabs teoretiske retning samt de anvendte metoder (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 107).

Interview spørgsmål

Thagaard opstiller derudover forskellige typer af spørgsmål, som vi kan benytte i vores interview, bl.a. reaktions- og refleksionsrettede, indirekte, narrative, validerende, opsamlende samt fortolkende spørgsmål, hvilket alt sammen vil blive præsenteret i følgende afsnit (Thagaard, 2004, s. 90).

- Reaktionsrettede spørgsmål kan defineres, som værende spørgsmål rettet mod hvorledes informanten reagerer i en bestemt og given situation.
- Refleksionsrettede spørgsmål kendetegnes ved at have fokus på en bestemt hændelse informanten fortæller om, hvilket efterfølgende vil blive spurgt ind til for at få denne yderligere uddybet på baggrund af informanten refleksioner efter hændelsen.
- Indirekte spørgsmål kan karakteriseres ved at være spørgsmål som henvender sig til informantens oplevelse af hvordan andre mennesker handler i en given situation. Denne form for spørgsmål kan være nødvendige at benytte i forbindelse med emner som er tabubelagte.
- Narrative spørgsmål kan defineres som værende spørgsmål der henvender sig til informantens fortællinger, herunder et forløb af en given situation eller en fortælling om et livsforløb. Det er her essentielt at interviewerens sikrer at både begyndelse, midte og afslutning bliver forklaret, således at hele fortællingen er klarlagt.
- Validerende spørgsmål kendetegnes ved, at interviewerens afgiver korte resume af informantens forklaringer og synspunkter, for herved at afklare og sikre at informantens synspunkter er forstået korrekt.

- Opsamlende og fortolkende spørgsmål kan karakteriseres ved både at være reflektive eller beskrivende. Intervieweren kortlægger essensen af informanternes forklaringer, for på denne måde at sikre forståelse af informanternes forklaringer (Ibid.: s. 90).

Det semistrukturerede interview

I forbindelse med indsamling af kvalitativt data har vi valgt at benytte det kvalitative, semistrukturerede interview. Vi vil igennem vores fastlagte spørgsmål klarlægge vores informanternes mening, holdning og livsverden, for herigennem at forstå og fortolke disse informationer (Thagaard, 2004, s. 87).

Da vi vælger at benytte et semistruktureret interview vil vores spørgsmål være tematiserede og rækkefølgen heraf være faste, men med mulighed for at stille uddybende og refleksionsrettede spørgsmål (Ibid. s. 88). Vi vælger denne model, da vi ønsker at have en mere systematisk sammenligning af alle informanternes svar, hvilket vi kan gøre ud fra vores tematisering af spørgsmålene. Yderligere vil det være relevant at benytte sig af en delvis struktur, da vi som uøvede interviewere har behov for at bibeholde det fokus og den tematisering, som kan besvare vores problemformulering, da det semistrukturerede interview giver informanten mulighed for at bidrage med nye temaer (Ibid.: s. 88). Derfor er det semistrukturerede interview en dialog mellem interviewer og vores medvirkende informanter, som kan hjælpe os med at danne grundlaget for at kunne besvare vores problemformulering (Ibid.: s. 88).

Refleksioner i forbindelse med valg af den kvalitative metode

Vi har bevidst valgt at fravælge det kvantitative interview. Dette har vi da den kvantitative metode anvendes, når man ønsker at have kendskab til eksempelvis en situations størrelse. Kvantitative undersøgelser anvendes ofte ved brug af spørgeskemaer som essentielt værktøj. I den kvantitative metode er der ikke fokus på eksempelvis følelser og meninger.

Derfor har vi valgt at anvende den kvalitative metode, da vores formål med undersøgelsen var at få klarlagt socialrådgiverens individuelle synspunkter, mening og holdninger til vores undren.

Dette er ligeledes i tråd med den hermeneutiske videnskabs teoretiske tankegang, som søger at afdække, forstå og fortolke et fænomen, hvilket den kvantitative metode ikke kan benyttes til, da

den overordnet har fokus på mål og afvægtning i forhold til et specifikt fænomen (Thagaard, 2004, s. 18).

I vores refleksioner i forbindelse med vores interviewdel, har vi desuden bevidst fravalgt et fokusgruppeinterview, da vi i vores valg af et semistruktureret interview vil kunne sikre os den røde tråd og hermed at sikre klare svar på vores spørgsmål. Ved at benytte gruppeinterview kan vores fokus hurtigt mistes, da informanterne her har mulighed for at diskutere deres eventuelle forskellige oplevelser, hvilket kan give anledning til at nogle informanter ikke kommer lige så meget til orde som andre informanter (Ibid.: s. 88). Dette kan samtidig være medvirkende til, at vi som interviewere ikke får konkrete svar på vores undersøgelsesspørgsmål, som i sidste ende skal kunne svare på vores problemformulering.

Valg af informanter

I valget af informanter har vi valgt at benytte os af to socialrådgivere, begge fra samme kommune. Vi har valgt dette for at få en mere overordnet vinkel på de problematikker, der opleves i den enkelte kommune, hvilket derudover giver os et udgangspunkt for at kunne svare på vores problemformulering, da vi på denne måde vil kunne sikre os en bedre generalisering af vores tema, og tage stilling til spørgsmålet om reliabilitet og validitet i opgaven.

Vi har bevidst valgt ikke at interviewe ledere, da vi netop søger at få svar på socialrådgiverens synspunkter og holdninger. Beslutningen om ikke at interviewe ledere begrundes vi desuden med, at der her kan komme for mange for os uvæsentlige lovmæssige og politiske vinkler og synspunkter. Vi er dog opmærksomme på, at der i forbindelse med et interview af jobcenterets ledere vil fremkomme gode synspunkter i forhold til, hvorledes socialrådgiveren kan håndtere de faglige, skønsmæssige og helhedsorienterede udfordringer vi netop søger at få svar på i forbindelse med socialrådgiverens arbejde med en beskæftigelsesrettet politik.

Rammerne omkring vores interviews og interviewsituation

I refleksionerne omkring rammerne for vores interviews har vi valgt at interviewe informanterne i deres vante rammer og nærmiljø og derfor finder interviewene sted i et jobcenter. Vi har

yderligere valgt at sende et kort resume og forklaring af vores bachelorprojekt samt vores spørgsmål forud for interviewene, således at informanterne er sat godt ind i temaet.

Derudover har vi udarbejdet arbejdsaftaler, som informerer de medvirkende informanter om, hvilke lovmæssige rettigheder de har i forhold til deres udtalelser, samt hvilke lovmæssige retningslinjer vi har med hensyn til vores brug af deres viden. Disse arbejdsaftaler er blevet gennemgået med hver enkelt informant, inden interviewet er påbegyndt.

Vi har på forhånd klarlagt overfor informanterne, hvem af os der agerer som interviewer og hvem der er observant. Vi har yderligere klarlagt, at observant har mulighed for at støtte interviewer med støttende eller uddybende spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 133).

Interviewguiden og dens temaer

Som en støtte for vores interview har vi, som tidligere nævnt⁴, benyttet os af en semistruktureret interviewguide, der er opbygget efter forskellige temaer, for på denne måde at give mulighed for at stille uddybende spørgsmål til informanternes svar. Den semistrukturerede interviewguide giver os derfor mulighed for at udvalgte temaer bliver præciseret og gjort mere dybdegående af informanternes egne og subjektive synspunkter (Thagaard, 2004, s. 98). Derfor har vi valgt, at vores interview optages med diktafon, for på denne måde at sikre hele interviewets indhold til efterfølgende transskription, og vi har derfor kunnet koncentrere os om informanternes reaktioner igennem interviewet (Ibid.: s. 100).

Vores temaer i interviewguiden⁵ lyder således:

- Betydning
- Helhedssyn
- Etik
- Anerkendelse

---

⁴ Se s. 24 "Semistruktureret interview"

⁵ Se bilag 3 "interviewguide"

Transskribering

Som før nævnt har vi efterfølgende transskriberet vores interview⁶, således at vi har et samlet overblik over hele interviewet. At transskribere betyder, at vi benytter vores lydoptagelse til at nedskrive informanternes tale til tekst. Ved at benytte transskribering har vi mulighed for at inddrage informanternes egne udtryk og begreber, hvilket medvirker til at sikre validitet af informanternes synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 199).

Analysestrategi

Da vi i dette projekt har valgt at benytte kvalitative interviews, vil det være nødvendigt at overveje hvilken analysestrategi vi vil benytte i forbindelse med vores indsamlede data. I analysen af vores kvalitative data har vi valgt at benytte metoden meningskondensering. Når vi benytter os af denne analysestrategi er vi ikke interesseret i at finde en sandhed eller dybere mening, men er derimod interesseret i de deltagende informanternes informationer og fortællinger, som kan benyttes til besvarelsen af vores problemformulering.

Vores formål med benyttelsen af meningskondensering er at få overblik og struktur over vores kvalitative indsamlede data. Vi har valgt at benytte Kvale analyse skabelon, der består af fem stadier, som har til formål at reducere vores kvalitative datagrundlag ned til kortfattede formuleringer (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 268).

Vores interviews vil i første stadie blive læst igennem, for derved at danne overblik over helheden af indholdet, så der efterfølgende kan laves en inddeling i meningsenheder. Herefter vil de dominerende temaer blive kategoriseret for derved at danne beskrivende udsagn af de væsentlige temaer i interviewet. Efterfølgende vil der med udgangspunkt i vores problemformulering blive stillet spørgsmål til vores dannede meningsenheder. Til slut vil meningsenhederne blive fortolket i forhold til at kunne besvare vores problemformulering (Ibid.: s. 269).

Med udgangspunkt i denne analysestrategi vil vi således have udarbejdet korte resumé af hvert interview, som udelukkende har fokus på de temaer som har relevans for besvarelsen af vores problemformulering.

---

⁶ Se bilag 1 + 2 "transskribering"

Valg af teori i analysen

Vi har taget udgangspunkt i en deduktiv tilgang til valget af teoretisk materiale, herunder på baggrund af vores forståelse af begrebet "socialfaglighed", for på denne måde at udvælge relevant teoretisk materiale, med afsæt i at koble den allerede teoretiske viden på vores empiriske grundlag. Deduktion adskiller fra induktion, ved at vælge sit teoretiske grundlag, som foreskriver specifikke hypoteser og antagelser, for derefter at anvende disse antagelser i sit undersøgelsesmateriale. Derfor er den deduktive metode en indgangsvinkel som har en konkluderet sandhed i form af allerede afprøvede situationer, for derefter at afprøve om denne konkluderede sandhed passer til virkeligheden (Riis, 2005, s. 29).

Etiske og retslige overvejelser omkring interview

I forbindelse med vores kvalitative interview har vi gjort os mange etiske refleksioner.

Vi er velvidende om, at vi som interviewere har tavshedspligt jf. Forvaltningslovens(FVL) § 27, da vores medvirkende informanter arbejder i en offentlig forvaltning, som har tavshedspligt i forbindelse med oplysninger som omhandler borgeres private forhold (Socialret, 2016, Forvaltningsloven, kapitel 8, § 27). Derudover er vi underlagt Persondatalovens(PDL) kapitel 4, som omhandler behandlinger af personfølsomme oplysninger, herunder §§ 5-8, som omhandler videregivelsen af disse oplysninger (Socialret, 2016, Persondataloven, kapitel 4, §§ 5-8).

Vi har gjort os nogle overvejelser omkring at gøre vores informanter anonyme, da vi ikke vil risikere at sætte vores informanter i en situation hvor de skulle blive genkendt gennem interviewet. Da vores bacheloropgave efter at være blevet afleveret, er til offentlig skue, vil informanternes borgere kunne læse interviewene og dermed kunne informanterne risikerer at kunne blive genkendt. Alt i alt, har vi valgt at anonymiserer vores informanter da vores dataindsamling ikke skal have konsekvenser for informanternes daglige arbejde.

Derudover har vi haft etiske refleksioner omkring hvordan vi som interviewer får mest muligt ud af vores interviewspørgsmål, herunder hvordan vi får et fyldestgørende datagrundlag til at kunne besvare vores problemformulering. I den forbindelse har vi haft en forforståelse. Derfor har vi været opmærksomme på at være åbne overfor de nye og andre forståelser vi får af vores tema i

forbindelse med vores interview. På denne baggrund har vi været opmærksomme på at vores forforståelse ikke har været en endegyldig konklusion.

Kapitel 4

Teori

Dette kapitel har til formål at belyse hvilke teorier og teoretikere vi vil benytte i undersøgelse af vores problemformulering.

Axel Honneth og anerkendelse

Dette teoriafsnit omhandler Axel Honneths anerkendelsesteori, som har fokus på menneskets behov for og rettigheder til at blive både anset og anerkendt. Da vores undersøgelsesspørgsmål netop omhandler anerkendelse af socialrådgiverens arbejde og virke som profession er dette derfor yderst essentielt at medinddrage i dette projekt. Der tages i afsnittet udgangspunkt i Søren Juuls tilgang i hans bog "Solidaritet: anerkendelse, retfærdighed og god dømmekraft" (2010) samt Axel Honneths egen bog "Behovet for anerkendelse" (2001).

Axel Honneth (1949) er en tysk filosof og professor. Honneth er inspireret af den tyske sociolog inden for kritisk teori, Jürgen Habermas (1929). Honneth og Habermas tilhører den samme filosofiske skole og er derfor begge vigtige repræsentanter for den kritiske teori (Juul, 2010, s. 172). Honneths interesse for netop anerkendelse startede i 1980'erne i forbindelse med hans beskæftigelse med den tyske filosof G.W.F. Hegels "Anerkendelsestanke".

I sin beskæftigelse med Hegels "Anerkendelsestanke" ønskede Honneth at udforske anerkendelse indenfor det kritiske teoretiske felt og derfor er Honneths teori om anerkendelse samtidig en videreudvikling af Hegels "Anerkendelsestanke". Honneth var af den mening, at der i Hegels "Anerkendelsestanke" var mangel på menneskelig erfaring og handlen og søgte derfor en forståelse for hvordan denne erfaring og handlen kan kobles til forskellige dysfunktioner i samfundet (Ibid.: s. 177).

Honneth ønskede derfor at udvikle en teoretisk tilgang, hvor anerkendelse ikke blot angives i samspillet mellem to individer, men at flere aspekter, herunder samfundets struktur, andre individer og institutioner alle bør anses som værende medvirkende faktorer for anerkendelse

(Ibid.: s. 177). Honneths fokus ligger derfor på menneskers behov, herunder individuelle og solidariske, på deres rettigheder og på konsekvensen af ikke at få opfyldt sine behov.

Ifølge Honneth kan mennesket ikke udvikle sig fuldt ud uden anerkendelse, hvorfor det derfor ifølge Honneth er essentielt, at mennesket mestrer at bruge anerkendelse. Yderligere påpeger Honneth at mennesket uden anerkendelse risikerer at miste sit positive forhold til sig selv, da anerkendelse giver mennesket den følelsesmæssige støtte som er vigtig for dets udvikling (Ibid.: s. 177).

Honneth har i sin teori udarbejdet tre former for anerkendelse, som han kalder sfærer (Ibid.: s. 177). Ifølge Honneth er de tre sfærer en forudsætning for hinanden og for udviklingen af det hele menneske. Derfor har mennesket behov for anerkendelse inden for alle tre sfærer, hvilket yderligere er en forudsætning for et fuldt ud integreret samfund (Ibid.: s. 177). I følgende afsnit vil de tre sfærer blive præsenteret.

Privatsfæren

I privatsfæren indgår alle menneskelige relationer, herunder familierelationer, venskaber og kærlighedsrelationer. Igennem disse relationer skabes den basale selvtillid gennem emotionelle forhold. Hvis mennesket i denne fase anerkendes er dette en medvirkende faktor for at mennesket danner egenskaber til at indgå i forskellige fællesskaber og samfundsmæssige sammenhænge. Selvtilliden er her alt afgørende, og derfor kan mennesket ikke indgå og operere i den store verden, hvis det ikke opnår anerkendelse i privatsfæren. Selvtilliden sætter mennesket i stand til at tage del i fællesskabet, herunder at kunne handle og kommunikere i det offentlige rum (Honneth, 2001, s. 15).

Retslige sfære

Den retslige sfære omhandler menneskets ønske om juridisk anerkendelse, herunder at mennesket er juridisk lige stillet med andre individer i samfundet. Mennesket har et naturligt behov for at blive anerkendt som et gyldigt medlem af samfundet, herunder at være selvbestemmende. Derfor skabes anerkendelse igennem selvagtelse, hvilket opnås igennem menneskelige rettigheder, herunder samfundets retslige fællesskab. Selvagtelsen vil igennem et tilhørsforhold til samfundets retslige fællesskab kunne udvikles fuldt ud, hvis mennesket

anerkendes som autonomt, hvilket består af universel ligestilling. Bliver menneskets universelle rettigheder i fællesskabet krænket, er dette medvirkende til at ødelægge menneskets selvagtelse (Honneth, 2001, s. 16).

Solidariske sfære

I den solidariske sfære anerkendes menneskets deltagelse i samfundslivet, herunder social værdsættelse. Der lægges her vægt på menneskets evner og kvaliteter, som kan gavne fællesskabets og samfundets trivsel, hvilket skaber grundlag for menneskets stræben efter prestige og anerkendelse med en speciel værdi for samfundet. At opnå denne anerkendelse afhænger dog af om mennesket er i stand til at føle sig værdifuldt, og anerkendelsen vil derfor være begrundet af at mennesket bliver forstået, hørt og accepteret i fællesskabet. Anerkendelse i den solidariske sfære bidrager derfor til at mennesket sættes i stand til at udføre, præstere og føle ære. Hvis mennesket omvendt bliver krænket eller bliver ydmyget ved ikke at blive accepteret som en speciel værdi, kan dette medvirke til manglende selvværd og selvtillid, hvorfor mennesket ikke har mulighed for at vise sit virkelige værd og evne (Honneth, 2001, s. 16).

De tre sfærers disrespekt og krænkelser

Honneth har i sin beskæftigelse med sin teori efterspurgt gyldighed ved empirisk at afprøve teorien i praksis, herunder hvordan mangel på anerkendelse udformes. Honneths søgning efter teoriens gyldighed har derfor frembragt de tre sfærers krænkelser og disrespekt (Juul, 2010, s. 180).

Som beskrevet ovenfor er der i hver af de tre sfærer en krænkelse og disrespekt, med den risiko at menneskets positive selvforhold og identitet nedbrydes. Ifølge Honneth kan disse krænkelser inddeles i tre former; nægtelse af rettigheder, kropslige krænkelser og nedværdigelse af livsformer (Ibid.: s. 180).

Kropslige krænkelser har fokus på menneskets kropslige identitet, herunder blandt andet tortur, overfald af voldelig karakter samt voldtægt, hvilket alle kan have en medvirkende faktor for menneskets eget selvbillede samt negativt billede af kærlighed. Denne form for krænkelser har derfor konsekvens for menneskets selvtillid og volder derfor stor skade på den menneskelige fysiske integritet (Ibid.: s. 180).

Nægtelse af rettigheder har fokus på menneskets sociale medlemskab og integration i samfundets fællesskab. Her er derfor tale om en form for retstab, som fratager menneskets rettighed til sit tilhørsforhold til fællesskabet eller en bestemt gruppe i samfundet, herunder etnicitet, køn og alder som medvirkende faktorer for denne fratagelse. Dette kan som yderste konsekvens bidrage til at mennesket mister sin autonomi, herunder sin status i samfundet som et værdifuldt menneske (Ibid.: s. 180).

Nedværdigelse af livsformer omhandler stigmatisering af mennesket, hvor mangel på anerkendelse bidrager til nedbrydelse af menneskets livsformer og virkelighedsopfattelse, som bliver betragtet af lavere status end andre, hvorfor mennesket reagerer med skam, vrede og indignation. Denne form for krænkelse er en medvirkende faktor i nedbrydelsen af menneskets selvværd, da det på baggrund af krænkelsen ikke bliver værdsat som det individ, det reelt er (Ibid.: s. 180).

Pierre Bourdieu

Den franske sociolog Pierre Bourdieu (1930-2002) har beskæftiget sig med forståelsen af forskellige menneskelige og strukturelle vilkår, herunder sociale relationer, status, uddannelse, økonomi, politiske overbevisninger, magt med mere.

Bourdieu har udarbejdet en metode, til at analysere hvordan disse strukturer har indflydelse på menneskets individuelle handlemuligheder. Udarbejdelsen af analysemetoden er sket på baggrund af praksisnære og konkrete studier, herunder studier af, hvordan objektivt registrerbare strukturelle vilkår forholder sig i praksis, hvilket oftest ligger uden for det enkelte individs bevidsthed.

Bourdieu's beskæftigelse med disse vilkår samt forskningen heraf søger at forstå og vise, hvordan strukturelle vilkår er en medvirkende faktor, når mennesket handler og agerer, samt hvorledes disse strukturelle vilkår yderligere er underlagt den menneskets strukturelle baggrund og netværk (Mik-Meyer, 2007, s. 69).

Bourdieu beskæftigede sig med begreberne felt, kapital, habitus, doxa samt symbolsk vold, hvilket vil blive præsenteret i følgende afsnit.

Felt

Bourdieu betegner feltet som et meget vigtigt begreb i sin sociologiske forskning. Et felt defineres som en forholdsvis autonom størrelse med egen eksistens og indre liv. Et felt kan for eksempel være et politisk felt eller et uddannelsesmæssigt felt, hvor der yderligere i hver af felterne forefindes underfelter, herunder socialt arbejde.

Ét Felts indre liv er ifølge Bourdieu ikke styret og kontrolleret af samme regler som andre felter. Derfor udspiller der sig en kamp mellem feltet og dets dominerende område og nye områder som kommer til. Denne kamp omhandler retten til at bestemme og definere, hvad der anses for at høre til inden for feltets område og grænser. Ifølge Bourdieu er feltets grænser markeret på baggrund af feltets virkning og hvor denne virkning derfor ophører. Feltet vil derfor kun eksistere i en given sammenhæng, men samtidig under forandring hvilket derfor påvirker de medvirkende aktører i feltet (Bourdieu, 1996, s. 88).

Som eksempel på dette, kan socialrådgiverens felt være under forandring, hvilket i denne opgave vil være Jobcenteret. Når der foretages politiske beslutninger og lovmæssige ændringer, herunder forskellige reformer, vil disse påvirke socialrådgiveren i feltet.

Kapital

Kapitaler beskriver Bourdieu som de ressourcer, individet er i besiddelse af. Disse kapitaler giver individet forskellige muligheder for at handle i et givent felt. Nanna Mik-Meyer beskriver hvordan begrebet kapital er relativt i den værdi individets kapital er afhængigt af. Dermed menes der, at god kapital i et givent felt, ikke nødvendighed er et god kapital i et andet felt (Mik-Meyer, 2007, s. 75).

Et eksempel herpå kan beskrives således: Socialt arbejde kan defineres som et felt, hvor helhedssynet anses som værdifuldt og som en betydelig kapital. Ser man derimod på begrebet om

helhedssynet i det politiske felt, anses dette ikke som værende af samme værdi, da andre kapitalformer anses som værende mere betydningsfulde for dette felt.

I Bourdieus begreb om kapitaler, angives der tre former for kapital:

- Den økonomiske, som definerer individets økonomiske muligheder.
- Den kulturelle, som er den viden, som individet eksempelvis har fået gennem uddannelse, opdragelse og erfaring.
- Den sociale, som betegnes som individets netværk, familiære og grupperelationer (Bourdieu, 1996, s. 106).

De tre kapitalformer kan give individet magt og status i samfundet, alt efter hvilket felt kapitalet søges at blive indløst i. Eksempelvis, hvis man har et stort økonomisk kapital, har man automatisk mulighed for at udvide sin kulturelle kapital. Når en kapital bliver kollektivt anerkendt i et felt, betegner Bourdieu det som et symbolsk kapital.

Eksempelvis kan staten konstituere sig som et højtstående kapital og dermed give magt til kapitalformer og dets indehavere (Ibid.: s. 106). Derved sagt, at staten kan påvirke værdierne mellem de enkelte former for kapitaler (Ibid.: s. 106). Dette vil man kunne se på beskæftigelsesområdet med indførelsen af de reformer og love, som kan have indflydelse på den måde socialrådgiveren arbejder på og dermed begrænses deres handlerum.

De tre kapitalformer afhænger af hinanden og derfor kan kapitalformerne eksempelvis forklares således. Hvis socialrådgiveren starter i et Jobcenter udvikles hendes socialkapital. Hvis hun derudover tager på kursus for at forbedre sin stilling udvikles hendes kulturelkapital da hun tilkender sig mere viden om samfundet. Hun kan herved opnå en bedre stilling, hvilket er en medvirkende faktor til det økonomiskkapital øges, da hendes indkomst dermed vil stige.

Habitus

Bourdieu ser subjekter som handlende og vidende agenter, som har en praktisk sans. Dermed er deres habitus deres praktiske forestilling om, hvordan der skal handles i en given situation.

Dermed definerer Bourdieu habitus som den praktiskorienterede proces, som i sidste ende har betydning for, hvordan aktørerne agerer i det felt de begår sig i.

Habitus kan eksempelvis forklares således, hvis vi som socialrådgiverstuderende har en holdning om at individer på sygedagpenge er dovne og ikke gider arbejde og overfor dem skal man handle hårdt og kontant for at få dem tilbage på arbejdsmarkedet.

Så kommer vi ud og arbejder med individer på sygedagpenge og finder ud af at de rent faktisk gerne vil tilbage til arbejdsmarkedet. Så ændres vores habitus, da vi opdager at vi ikke skal være hårde og kontante overfor sygedagpengemodtagere, for de vil gerne arbejde sammen med en i stedet for at modarbejde en.

Der er ikke tale om vaner, men i stedet viden om, hvordan disse aktører kan og bør begå sig i en given situation (Bourdieu, 1996, s. 107). Når vi snakker om habitus, taler vi om et åbent system af forskellige holdninger og dermed består habitus af muligheder og potentialer (Ibid.: s. 107).

Ifølge Bourdieu har begrebet habitus stor betydning for kapitalbegrebet. De to begreber hænger sammen og vil altid have en indflydelse på hinanden og er dermed afgørende for, hvilke felter individet kan begå sig i. Derfor kan opvækstvilkår, uddannelse og lignede være betydelige forudsætninger for, hvilke kapitalformer individet har indlært op igennem livet, hvilket yderligere har betydning for, hvordan mennesket agerer i forskellige felter (Mik-Meyer, 2007, s. 76).

Doxa

Ifølge Bourdieu eksisterer der i hvert enkelt felt en tavs viden, som kan defineres som værende de fælles normer og spilleregler. De har selvfølgelig også betydning for socialrådgiver professionen og for socialrådgiverens faglige praksis. Doxa er dermed sagt, regler for hvad der er rigtigt og forkert i et felt (Mik-Meyer, 2007, s. 77).

Når vi taler om feltet doxa, er dette et udtryk der angiver et dominerede synspunkt. Dermed ment, at agenterne mekanisk konstituerer et universelt perspektiv og dette hjælper til en legitimering af den tavse viden (Bourdieu, 1996, s. 132). Når en ny aktør eller en ny viden opstår i

et felt, dannes der nye synspunkter og der kan derfor opstå en kamp om, at danne en ny doxa i et givent felt.

Symbolsk vold

Når vi taler om Bourdieu og doxa, kommer vi ikke udenom begrebet symbolsk vold. Symbolsk vold opstår når aktørerne underkaster sig de selvfølgeligheder som blev beskrevet i overstående afsnit, Doxa, og ikke sætter spørgsmålstegn ved disse selvfølgeligheder. Bourdieu definerer denne symbolske vold, som vold der på baggrund af et samspil og en indforståelse udfoldes hos den borger eller gruppe som bliver udsat for det (Bourdieu, 1996, s. 151).

Det er i samspillet mellem aktørerne at den symbolske vold opstår, på bekostning af en ureflekteret accept fra den dominante part i feltet. Ved ikke at opfatter den symbolske vold, erkender den dominerende del ikke situationen og dette kan forklares ved at aktøren ikke har indlært den universelle selvfølgelighed (Ibid.: s. 151).

Kapitel 5

Analyse

I analysedelen vil vi komme nærmere på problemformuleringens to undersøgelsesspørgsmål. I vores analyse har vi valgt at opdele analysen således, at vi analyserer hvert undersøgelsesspørgsmål hver for sig, hvilket vil blive udarbejdet i følgende analyseafsnit. Vi vil herefter afslutte hvert undersøgelsesspørgsmål med en delkonklusion.

- **Undersøgelsesspørgsmål 1. Hvilken betydning kan det beskæftigelsesrettede fokus have for socialrådgiverens helhedsorienterede arbejde på beskæftigelsesområdet?**

Vi har i vores empiridel nedenfor beskrevet, hvorledes man kan se en øget tendens til at tilsidesætte helhedssynet i det sociale arbejdes praksis til fordel for beskæftigeshensynet, øgede administrative gøremål og tiltagende bureaukrati.

Yderligere er selve opfattelsen af socialrådgiverens faglige råderum, som blandt andet indeholder helhedssynet, ofte blevet debatteret på det politiske plan, herunder definitionen af hvad et helhedssyn er og om det overhovedet er nødvendigt at have en socialfaglig uddannelse for at varetage borgere i beskæftigelsesforvaltningen. Det vil derfor være relevant at kaste et blik på, hvorledes vores informanter opfatter deres arbejde med helhedssynet i et beskæftigelsesøjemed.

”Den største socialfaglige udfordring er, at jeg har simpelthen ikke tid nok. Tid er, der er rigtig, rigtig meget skrivearbejde, hvor jeg hellere vil bruge tiden sammen med borgeren. Så du skal konstant prioritere, prioritere, du vil rigtig gerne overholde lovgivningen. Du skal gøre det, der giver mening også, for ikke at borgeren vender tilbage i sygedagpengesystemet, fordi de er kommet for dårligt eller for hurtigt ud.” (Bilag 2 – informant 2).

”... Et mantra vi har her i kommunen det er at vi skal gøre det, som giver mening” (Bilag 1 – informant 1)

”Men det er jo selvfølgelig noget, hvor man et eller andet et sted føler et pres, fordi vi skal jo have dem ud og jeg skal jo gerne have dem ud inden 22 uger og det er et pres, der hele tiden ligger der, det er de der 22 uger, man har hele tiden fokus på det.” (Bilag 1 – informant 1).

Ifølge begge informanter skal der foretages meget lovmæssigt bestemt administrativt arbejde, som fylder en del i deres hverdag. Samtidig skal de overholde den lovmæssige tidsramme for afklaring af borgeren inden for 22 uger.

Ifølge Bourdieus teori om felt defineres dette som værende et fænomen med egen eksistens og indre liv. Feltets indre liv er ikke styret og kontrolleret af samme dagsorden og regler som andre felter har (Bourdieu, 1996, s. 88). Derfor ses det her, hvorledes vores informanter befinder sig i et politisk samt lovgivningsmæssigt felt, som ifølge vores informanter yderligere opleves som det mest dominerende felt i deres arbejdsgang. Det ses derfor ydermere, hvorledes informanterne på denne baggrund er nødsaget til at foretage prioriteringer i deres arbejde for at overholde lovgivningen. Dette kan have betydning for deres helhedsorienterede arbejde, da informanterne bruger meget af deres tid på administrative opgaver frem for at bruge tiden sammen med borgeren.

Begge informanter arbejder ud fra kommunens ”mantra” om at gøre det, som giver mening for dem i arbejdet med borgeren. Dette kan ifølge Bourdieu anses som værende vores informanters habitus, da habitus er deres praktiske idé for, hvordan der skal handles i en given situation (Ibid.: s. 107).

”Nogle steder er vi jo nødt til at sige, at her giver det ikke mening at jeg sidder og bruger en masse tid, hvis folk har det så dårligt og der er så mange sociale ting inde over, så er det ikke mig, der skal bruge tiden på det. Så tager jeg en drøftelse med min teamleder, om det ikke vil være en idé at springe alle de her led over og så køre dem direkte til det koordinerende og prøve at få dem på rehabiliteringsteam med henblik på et ressourceforløb, hvor der bliver lavet en større helhedsorienteret indsats.” (Bilag 2 – informant 2).

"... og det er, fordi vi synes ikke det giver mening, at folk skal hejles rundt i systemet. Det får vi ikke noget ud af og det får borgeren ikke noget ud af. Det er bedre vi får sat den rigtige indsats ind tidligere." (Bilag 2 – informant 2).

I ovenstående citater forklarer informant 2, hvordan hun på bedst mulige måde håndterer beskæftigelseslovgivningen i de situationer, hvor hun oplever, at det lovgivningsmæssigt ikke giver mening at blive ved med at sagsbehandle på borgeren inden for hendes kompetenceområde. Som tidligere beskrevet er hun meget presset på tid. For yderligere ikke at spille unødvendig tid for både hende og borgeren er det i kommunen muligt for hende at springe led over, for på denne måde at give borgeren den bedst mulige og helhedsorienterede indsats.

"Loven er lavet, for at loven skal holdes. Det, der er min opgave, det er at få den formidlet videre og gøre den forståelig, og den kan accepteres af borgeren, det kan du så ikke altid. Men det er ikke mig der bestemmer og det er ikke mig, der har valgt de politikere, der har valgt lovgivningen, men det er min opgave at få den formidlet videre i et sprog og på en måde, så de kan forstå det og være med i det." (Bilag 2 – informant 2).

Informant 2 oplever som tidligere beskrevet en konflikt i forhold til tid og lovgivning. Hun forklarer yderligere, hvordan hun oplever, at det lovgivningsmæssigt ikke giver mening. Man ser derfor her, hvorledes det lovgivningsmæssige felt og hendes eget felt er i magtkamp i forhold til at bestemme og definere feltets område og grænser (Bourdieu, 1996, s. 88).

Ifølge Bourdieu er mennesket handlende og vidende agent, som har en praktisk sans og idé for, hvordan der skal handles i en given situation, hvilket kaldes habitus (Ibid.: s. 107). Informant 2 vælger derfor ud fra sin praktiske fornuft at skåne sig selv og dermed sin habitus, ved at gøre det, som giver mening for hende og borgerens problematikker. Man ser her, hvordan hun vurderer at borgeren får den mest mulige helhedsorienteret indsats ved at blive sendt videre til de koordinerende sagsbehandlingsteams. Vi ser altså, at det beskæftigelsesrettede fokus bliver tilsidesat for at sikre, at borgeren får den mest helhedsorienterede indsats, hvilket hun ikke har mulighed for at give på grund af borgerens situation og hendes tidspres.

Man ser altså, hvorledes der udspiller sig en magtkamp mellem informantens habitus og det lovgivningsmæssige felt, da hendes habitus ønsker mere tid med borgeren og samtidig at kunne varetage et helhedsorienteret arbejde, hvilket feltet kræver skal gøres inden for en given tidsramme og gerne hurtigst som muligt.

"... så kan der komme ankesager, og der kan komme alt muligt ind over, som tager administrativ tid, men du har jo kun den tid, du har, og skal du så prioritere at bruge alt dit krudt på det, hvor du måske kunne have hjulpet tre borgere i samme tidsrum. Og hvis det er, hvem er det så, der skal springes over, hvor man kan sige; vi strækker den til 6 eller 7 uger med samtaler." (Bilag 2 – informant 2).

Informant 2 forklarer her endnu engang, hvor pressede man er i forhold til tiden. Der skal ifølge hende ikke meget til at ødelægge strukturen i deres arbejde, hvilket medfører, at hun bliver endnu mere tidspresset. Hun kan risikere, at der kommer ankesager, som tager meget af hendes tid, samtidig med hun stadig skal forholde sig til sine andre borgere med et beskæftigelsesrettet og helhedsorienteret fokus. Ifølge Bourdieus teori om DOXA, omhandler dette de normer og spilleregler, som er en selvfølge og som eksisterer i rådgivernes praksis (Mik-Meyer, 2007, s. 77). Det kan derfor ses hvorledes det lovgivningsmæssige felt ikke er et særligt fleksibelt felt, hvor reglerne kan omgås eller tilsidesættes, når opstår uventede opgaver, såsom ankesager eller andet, som tager tid. Hun må overveje hvilke sager, der kan udskydes. Dermed har det beskæftigelsesrettede fokus igen en betydning for det helhedsorienterede arbejde.

"Den største forandring er det her med, at der er blevet skåret fra de 52 uger og ned til 22 uger. Det er nok den mest stressende faktor for os, men også for borgeren. Det er en stressfaktor. Og det gør jo også, at vi i vores arbejde stresser lidt for at få sat ting i gang, måske endda en lille smule for hurtigt, og det er den balance. Så der synes jeg, at den kæmpe forandring der var i forhold til at reducere fra 52 til 22 uger, og så give jobafklaring." (Bilag 2 – informant 2).

”... og selvfølgelig skal de ikke være på sygedagpenge højst end nødvendigt, men jeg synes også bare at det er vigtigt, at de kommer godt ud af det. Men det er jo selvfølgelig noget, hvor man et eller andet et sted føler et pres, fordi vi skal jo have dem ud og jeg skal jo gerne have dem ud inden 22 uger og det er et pres, der hele tiden ligger der, det er de der 22 uger, man har hele tiden fokus på det, det står i hver beskæftigelsesplan, den her dato, borgeren skal gøres opmærksom på den hele tid og vi skal hele tiden tage stilling til, at nu begynder vi også at nærme os og nu skal vi måske også snart have sat noget i værk. Altså, det er selvfølgelig et pres med de 22 uger.” (Bilag 1 – informant 1).

Af disse to udtalelser ses det, hvorledes ændringen af sygedagpengeloven i 2014/15 har medført, at tiden med borgeren er blevet endnu mere indskrænket. Socialarbejderens råderum og tiden til at arbejde helhedsorienterede bliver sat på prøve, i og med der kan blive iværksat tilbud på baggrund af et tidspres, hvilket kan have konsekvens for borgeren som eksempelvis ikke ressourcemæssigt passer til det iværksatte tilbud.

Deres habitus ser derfor helst, at borgeren kommer godt igennem sit sygdomsforløb, samtidig med at forløbet skal være så kort som muligt. Det lovgivningsmæssige felt er ofte så dominerende, at der hele tiden skal anlægges et beskæftigelsesrettet fokus. Dette kan derfor have betydning for, hvor gennearbejdet den helhedsorienterede indsats bliver, da det politiske felt går ind og ”kridter banen op” for vores informanter, som videre kan påvirke deres habitus, som fortæller dem, at det vigtigste er det, som giver mening, hvilket der ikke altid er mulighed for på grund af DOXA.

”... vores sagsstamme kan være alt fra 25 sager til 70 sager, og når vi har få sager, så har vi selvfølgelig mulighed for at gøre noget mere, og sætte mere ind for dem, hvor vi tænker, at her skal der lige en ekstra indsats til, eller her er der behov for, at jeg ringer engang om ugen, eller et eller andet. Men når man har 70 sager lige pludselig, så mister man måske lidt det der, at kunne gøre det samme over for alle borgere, man bliver nødt til at gå ind og prioritere, hvor man gå ind og lægge fokus.” (Bilag 1 – informant 1).

Det ses her, hvorledes informant 1 forklarer oplevelsen af, hvorledes sagsstammen har betydning hendes mulighed for at foretage en ekstra indsats. Dette fører os videre til Bourdieus habitus, hvor der er tale om et åbent system med forskellige holdninger og dermed består habitus af muligheder og potentiale (Bourdieu, 1996, s. 107). Det kan derfor ses hvorledes informant 1's habitus ikke bliver særligt udfordret, når sagsstammen er lav, da der her er tid til at varetage et helhedsorienteret arbejde og dermed yde en ekstra indsats. Yderligere ses det, at når sagsstammen er større, har hun ikke de samme ressourcer til at varetage den ekstra indsats for borgeren. og det er igen her, at sagsbehandlingen bliver en prioriteringssag, hvor den helhedsorienteret indsats bliver udfordret i forhold til de retningslinjer som beskæftigelseslovgivningen foreskriver.

"... og så er vi nødt til simpelthen at lave nogle prioriteringer, sådan at vi tager og plukker de laveste frugter først, forstået på den måde, at dem vi hurtigst kan få vendt og komme ud igen, er dem vi kører hårdt på til at starte med, og så tager vi revurderingerne og får sat i værk, sådan at de har et kortest muligt forløb ud over 22 uger... og det er simpelthen nødvendigt." (Bilag 2 – informant 2).

"Somme tider bliver det jo kørt ned på et "must" område. Altså hvor du siger; nu tager vi lige den hurtige version. Så må vi være lidt grundigere næste gang. Det er du nødt til, for ellers kan du ikke være i det." (Bilag 2 – informant 2).

Informant 2 forklarer her, hvorledes hun til tider oplever at være nødsaget til at nedprioritere en dybdegående sagsbehandling. Hun udtrykker sig yderligere via billedsprog, hvorledes hun må foretage prioriteringer af sin sagsstamme, herunder at få de letteste sager ud af systemet, så disse personer igen kan blive selvforsørgende. Dette oplever hun som værende et pres på grund af de tidsmæssige rammer, som lovgivningen foreskriver. Ifølge Bourdieus teori om felt, DOXA, og den tavse viden er dette et udtryk, der angiver et dominerede synspunkt, hvor aktørerne automatisk antager et universelt perspektiv, som hjælper til en legitimering af den tavse viden (Mik-Meyer, 2007, s. 77). Det kan derfor ses hvorledes beskæftigelseslovgivningen har "kridtet banen op", hvor socialrådgiveren skal have borgeren ud af systemet inden 22 uger. Men inden for dette politiske

felt, udarbejder rådgiverne selv nogle rammer, herunder deres egne spilleregler, som eksisterer i rådgivernes praksis, men som man ikke taler om. Derfor er disse spilleregler den tavse viden.

Der, hvor konflikten kan opstå, er hvor de uskrevne regler ikke går i spænd med kommunens "mantra" om at gøre det, som giver mening. Dette kan opstå, da de tunge sager ikke er dem, de sættes det største fokus på. Dermed kan en mere problematisk borger blive udsat for ikke at få anlagt det helhedsperspektiv, som han eller hun i virkeligheden har både krav og brug for, da rådgiveren bliver nødt til at foretage prioriteringer i sin sagsstamme.

"Der er økonomiske rammer, lovmæssige rammer og lokalpolitiske rammer og de giver nogle begrænsninger i arbejdet på en eller anden måde. Men jeg synes stadigvæk at ens socialfaglighed, at der er rum for den, fordi det handler om også at kunne trives i de rammer. Der er ligesom kridtet en bane op og så må man finde sin egen faglighed inden for de rammer. Så jeg synes, at så længe at man er i stand til at acceptere, at det er de rammer, man arbejder under og så finde sin faglighed i det og få det bedst mulige ud af sit arbejde ud fra de rammer, man arbejder i." (Bilag 1 – informant 1).

Ud fra ovenstående beskrivelse af de forskellige rammer, kan det ses, hvorledes informant 1 på trods af begrænsninger fra de forskellige rammer, stadig kan finde rum til at arbejde socialfagligt og helhedsorienteret. Hun fortæller ligeledes om sine oplevelse af de begrænsninger, der kan være i forhold til økonomi, samt hvorledes disse forhold kan begrænse de tiltag, der iværksættes for borgeren.

"De økonomiske og lokalpolitiske rammer spiller også ind i form af den beskæftigelsesplan, der er vedtaget i kommunen. Denne sætter bl.a. rammer for, hvad der skal være fokus på i 2016. I Jammerbugt kommune har man bl.a. besluttet sig for at have fokus på samarbejde med virksomheder." (Bilag 1 – informant 1).

”Det står ikke konkret beskrevet i beskæftigelsesplanen, men der er bl.a. besluttet, at der skal være fokus på tidlig indsats og en virksomhedsrettet indsats. ... på den måde sætter de lokalpolitiske mål en ramme for vores arbejde.” (Bilag 1 – informant 1).

Derudover forklarer vores informant om sine oplevelse af, hvordan de økonomiske og lokalpolitiske rammer yderligere har betydning for beskæftigelsesplanen. Bourdieu definerer det økonomiske kapital som de økonomiske muligheder individet har (Bourdieu 1996. s. 106). Det ses derfor hvordan de økonomiske rammer i kommunen kan begrænse de muligheder hun har for at iværksætte forskellige tiltag. Dermed ment, at rådgiverens økonomisk kapital begrænses af det økonomiske råderum hun har. Hun har en økonomisk ramme hun skal overholde, hvilket betyder at hun skal overveje hvilke tiltag hun iværksætter for den enkelte borger, så hun ikke opbruger hele sin økonomiske kapital i det første halve år og i det sidste har hun ikke mulighed for at iværksætte nogle tiltag.

Desuden forklarer hun, at Jammerbugt Kommune har besluttet sig for at have fokus på en virksomhedsrettet indsats, og at denne indsats skal have fokus på de tiltag, som virksomhederne i Jammerbugt tilbyder. Dette fører os videre til det sociale kapital som blandt andet indebærer grupperelationer (Bourdieu 1996, s. 106). Det ses derfor hvorledes den sociale kapital udspiller sig i kommunen i og med man lægger fokus på tiltag, som Jammerbugt Kommune tilbyder og ikke i andre kommuner. Dermed kan borgeren udvide sine sociale relationer med andre fra samme kommune. Yderligere omhandler den kulturelle kapital, en viden gennem erfaring og uddannelse, og en generel viden om samfundet (Bourdieu 1996, s. 106). Dette bringer os videre fra den sociale kapital og de relationer herigennem, hvilket kan bidrage til en bredere viden og erfaring på livet.

”Ligeledes sættes der i Beskæftigelsesplanen kvantitative mål, som der løbende følges op på – eksempelvis et mål om 400 sygedagpengesager i 2016. I og med at der er sat fokus på en tidlig indsats i kommunen (og i loven), stiller det et krav til os som rådgivere om at være gode til at spotte, hvordan vi hjælper borgerne godt og hurtigt videre. Og at spotte dem, der bør ”vendes i døren”” (Bilag 1 – informant 1).

”I forhold til loven vil den altid sætte rammer for vores arbejde – men det ser jeg som en bane – det er den bane, jeg har at spille på, og så må jeg finde frem til, hvordan jeg sammen med borgeren finder den bedst mulige løsning inden for banens rammer” (Bilag 1 – informant 1).

Vores informant forklarer her, hvorledes hun oplever, at loven altid sætter rammerne for hendes arbejde. Hun benytter sig af en specifik metafor i forklaringen af hendes rammer: en bane, som hun har at spille på. På denne bane må hun sammen med borgeren finde den bedst mulige løsning indenfor de lovgivningsmæssige rammer. Hun udtaler i tidligere citat, at hun oplever at der er rum for socialfaglighed, herunder helhedssynet, men at det skal foregå indenfor specifikke rammer, herunder økonomiske, lokalpolitiske og lovgivningsmæssige rammer.

Ifølge vores informant gælder det om at finde sin faglighed indenfor rammerne og dermed få det bedste ud af sit arbejde. Dermed ses det her hvorledes det beskæftigelsesrettede fokus og det politiske felt kan påvirke rådgiveren i sit arbejde med borgeren. Det kan man se, fordi rådgiverens habitus tilpasser sig rammerne for på denne måde at kunne arbejde helhedsorienteret og yderligere sikre at indsatsen over for borgeren ikke bliver mangelfuldt.

Delkonklusion – undersøgelsesspørgsmål 1

I nærværende undersøgelsesspørgsmål har vi fundet ud af, at tidsrammerne i sygedagpengeloven er en stærkt bestemmende faktor for socialrådgiverens daglige arbejde i Jobcenterets sygedagpengeafdeling. Loven foreskriver mange administrative opgaver og en rettidighed, som skal overholdes. Dette kan derfor antages at have betydning for, hvor grundige socialrådgiveren kan arbejde helhedsorienteret. Dette ses på baggrund af tidsrammerne for hvor lang tid socialrådgiveren har til at afklare den sygemeldte borger. Derudover skal der inden for denne tidsramme arbejdes beskæftigelsesorienteret på baggrund af beskæftigelsesloven. Dette kan derfor antages at have betydning for helhedssynet, da iværksættelse af virksomhedsrettede indsatser fylder meget på sygedagpengeområdet, hvilket derfor kan fjerne fokus fra en individuel og helhedsorienteret indsats. Dette ses, da der i sygedagpengeloven foreskrives en afklaring af borgeren, herunder hvor meget og hvor lidt vedkommende kan varetage af et givent arbejde. Sygedagpengelovens tidsrammer har derfor også fokus på beskæftigelse, herunder som før nævnt

i analysen af undersøgelsesspørgsmål 1, da der iværksættes virksomhedspraktik eller andre virksomhedsrettede indsatser for at afklare arbejdsevnen. Derfor kan det ses, hvorledes der mest fokuseres på beskæftigelse, hvilket er bestemt fra politisk og lovgivningsmæssig side. Derfor har det det bureaukratiske virke en stor betydning for hvorledes socialrådgiveren formår at anlægge et helhedssyn af borgeren, da socialrådgiveren befinder sig i et krydspres om at overholde tidsmæssige rammer, rettidigheder og en virksomhedsrettet afklaring samtidig med at varetage det hele billede af borgeren, da der sagtens kan være andre problematikker end borgerens sygemelding.

- **Undersøgelsesspørgsmål 2. Hvilken betydning har etik og anerkendelse i det beskæftigelsesrettede arbejde?**

”Den største socialfaglige udfordring er, at jeg har simpelthen ikke tid nok. Tid er, der er rigtig rigtig meget skrivearbejde, hvor jeg hellere vil bruge tiden sammen med borgeren. Så du skal konstant prioritere, prioritere, du vil rigtig gerne overholde lovgivningen. Du skal gøre det, der giver mening også, for ikke at borgeren vender tilbage i sygedagpengesystemet, fordi de er kommet for dårligt eller for hurtigt ud. Det er lidt utilfredsstillende. Vi ved aldrig i det team, jeg er i, der har fra første sygedag til uge 22, og vi skal lave rigtig mange revurderinger, og indhente mange lægeattester, sætte mange ting i værk og der er rigtig meget skrivearbejde, der er simpelthen for meget i forhold til det, der er kerneopgaven.” (Bilag 2 – informant 2).

”.. det giver ikke mening at det skal ligge samtaler hver 4. uge, for hvis en venter på en operation, der først sker om 8 uger, hvad skal jeg så snakke med dem om? Jeg kan ikke sætte noget i værk. Det er tidspreset, vi er konstant under et tidspres.” (Bilag 2 – informant 2).

Ifølge informant 2 fylder kravet om rettidighed og administrativt arbejde størstedelen af deres arbejdstid. Som tidligere nævnt i analysen af undersøgelsesspørgsmål 1, ser man også her, at staten og lovgivningen er det mest magtfulde felt, hvilket kan medføre, at socialrådgiverens råde- og handlerum i forhold til helhedssynet bliver indskrænket, da socialrådgiverens egen kapital og

habitus er i "magtkamp" med regeringens lovgivning i forhold til at overholde den givne rettidighed (Bourdieu, 1996, s. 107).

Ifølge Honneth opnås anerkendelse i den solidariske sfære i forbindelse med menneskets deltagelse i samfundslivet, herunder social værdsættelse (Honneth, 2001, s. 6). Det kan derfor ses hvorledes vores informants "magtkamp" mellem sin habitus og lovgivningen kan være medvirkende til, at informanten ikke opnår anerkendelse i den solidariske sfære, da lovgivningen har mest magt i forhold til hvordan og hvorledes hendes arbejdsopgaver skal løses.

"... og så er vi nødt til simpelthen at lave nogle prioriteringer, sådan at vi tager og plukker de laveste frugter først, forstået på den måde, at dem vi hurtigst kan få vendt og komme ud igen er dem vi kører hårdt på til at starte med, og så tager vi revurderingerne og får sat i værk, sådan at de har et kortest muligt forløb ud over 22 uger, og de lange sager er nok ikke der vi har sat indsatsen for voldsomt ind, og bruger for mange ressourcer der hvor vi venter på alle de lange måneder på at komme til psykiater eller speciallæger eller afventer operationer, det er ikke der vi ligger krudtet hver 4 uge. Og det er simpelthen nødvendigt" (Bilag 2 – informant 2).

"... de har jo krav på at få ligeså meget opmærksomhed og hjælp og så bliver sagerne også for lange på grund af det, fordi der sker for lidt, men vi er kun mennesker, vi kan kun være ét sted, vi har kun ét hoved og to hænder. Og hvis ikke vi selv skal bukke ned med stress, så er vi nødt til at lave de prioriteringer. Fordi vi ved aldrig, hvor mange der kommer ind hver uge." (Bilag 2 – informant 2).

Vi har tidligere beskrevet i analysen af undersøgelsesspørgsmål 1, hvorledes der kan opstå magtkampe mellem feltet og socialrådgiverens habitus. Det politiske og lovgivningsmæssige felt kræver at borgeren skal være ude af sygedagpengesystemet inden 22 uger. I ovenstående citater ses det hvorledes vores informant oplever de etiske udfordringer i arbejdet med borgeren. I retssikkerhedslovens § 5 beskrives det, hvorledes enhver borger har ret til at få en individuel og helhedsorienteret sagsbehandling (Socialret, 2016, Retssikkerhedsloven, kapitel 2, § 5).

Man ser altså, hvorledes det i enhver sagsbehandling kan være et etisk princip, at der skal ydes en lige så stor indsats og gives lige så meget opmærksomhed og hjælp til hver enkelt borger, uanset situation, køn og religion. Disse etiske principper kan være en del af vores informants habitus og bliver dermed den praktiske ide for, hvordan der skal handles i en given situation. Der kan derfor opstå et krydspres, når de etiske principper og dermed den givne handling, som er at hjælpe borgeren bedst muligt, bliver begrænset af det politiske felt og den tidsbegrænsning, rådgiveren arbejder under.

"Nogle gange kan jeg hvert fald godt sidde med en følelse af, at nu har den her borger altså bare brug for ro. Der skal tid til, og det skal bearbejdes det her, men det er bare et fokus, vi ikke kommer uden om, der skal være beskæftigelsesrettet blik på det, på en eller anden vis, så det synes jeg er et dilemma, man godt kan sidde med nogle gange, især overfor dem der har det psykisk dårligt."

(Bilag 1 – informant 1).

Her forklarer vores informant, at det er det beskæftigelsesrettede, som er der er mest fokus på. Dette fokus kan komme i konflikt med hendes socialfaglighed og hendes egne etiske principper. Som tidligere nævnt i denne analyse, er habitus rådgiverens praktiske ide om, hvordan der skal handles i en given situation. Vores informant forklarer om sin oplevelse, at det kan være et dilemma for hende altid at skulle fastholde det beskæftigelsesrettede fokus. Rådgiverens habitus, som egentlig synes at den bedst mulige handling i den givne situation er at give borgeren lidt fred, kan komme i konflikt med de spilleregler/rammer som lovgivningen fastsætter for hende. Derfor opstår krydspreset: Hendes habitus føler for at gøre det som giver mest mening i en given situation, mens DOXA siger, du skal have den her borger i gang hurtigst muligt, uanset hvilken situation borgeren er i.

"... vores sagsstamme kan være alt fra 25 sager til 70 sager, og når vi har få sager så har vi selvfølgelig mulighed for at gøre noget mere, og sætte mere ind for dem, hvor vi tænker, at her skal der lige en ekstra indsats til... Men når man har 70 sager lige pludselig, så mister man måske lidt det der, at kunne gøre det samme over for alle borgere. Man bliver nødt til at gå ind og prioritere, hvor man går ind og lægger fokus." (Bilag 2 – informant 2).

”Nogle steder er vi jo nødt til at sige, at her giver det ikke mening, at jeg sidder og bruger en masse tid, hvis folk har det så dårligt og der er så mange sociale ting inde over...” (Bilag 2 – informant 2).

Vores informant oplever ifølge ovenstående udtalelser et stort pres på baggrund af en stor sagsstamme, som kun bliver større og større. Når der samtidig skal overholdes rettidigheder og registreres administrative opgaver, fylder dette, ifølge vores informant, for meget i forhold til, hvad der er tid til. Som konsekvens af dette, kan der opstå manglende synlighed i borgerens sagsbehandling. I Honneths retslige sfære, som omhandler menneskets ønske om juridisk anerkendelse og ligestilling med andre individer i samfundet, kan manglende anerkendelse medføre en krænkelse af menneskets rettigheder i fællesskabet og dermed ødelægge menneskets selvagtelse (Honneth, 2001, s. 16). Den manglende synlighed kan derfor medvirke til at den sygemeldte borger ikke føler sig hørt som et individuelt menneske, fordi socialrådgiveren har fokus på at imødekomme beskæftigelseslovgivningens krav og rammer.

”Langt de fleste af de borgere, jeg har, har været tilfredse. Nogle ganske få klager; men det er nogle, som gerne vil klage uanset hvad. Vi kan ikke ændre på lovgivningen, men det er selvfølgelig frustrerende, når man bliver ramt af lovgivningen.” (Bilag 2 – informant 2).

Vores informant føler sig altså for det meste anerkendt i sit arbejde. Dette ses ved at hun i den solidariske sfære har opnået for hendes deltagelse i samfundslivet, herunder hendes evne til udarbejde en sagsbehandling, som bliver værdsat af borgeren. Dog har vores informant samtidig erfaret, at utilfredse borgere udarbejder klager på baggrund af lovgivningsmæssige afgørelser og retningslinjer. Ifølge den solidariske sfære er det alt afgørende for et menneske at opnå selvverd samt værdsættelse fra omgivelserne (Honneth, 2001, s. 16). Samtidig er der ifølge Honneths begreb om disrespect og krænkelse en tendens til, at der kan opstå en udvikling af retstab, hvis socialrådgiveren oplever tiltagende modgang i sit arbejde. Dette kan yderligere bidrage til at socialrådgiveren mister sin autonomi, herunder sin status i samfundet som en værdifuld profession for samfundet og dets fællesskab (Juul, 2010, s. 180). En klage over sagsbehandlingen kan opleves som et personligt angreb på hendes varetagelse af sagsbehandlingen.

”Altså i forhold til om der er noget, som kunne gøres anderledes, der kunne jeg måske godt sidde med den, de, at der skal være så stor fokus på beskæftigelse, når man sidder overfor borgere, der har psykiske problemstillinger, så kan det nogen gange godt være en udfordring, at man hele tiden skal snakke det her beskæftigelse. Nogle gange kan jeg hvert fald godt sidde med en følelse af at nu har den her borger altså bare brug for ro. Der skal tid til, og det skal bearbejdes det her, men det er bare et fokus vi ikke kommer uden om der skal være beskæftigelsesrettet blik på det, på en eller anden vis, så det synes jeg er et dilemma man godt kan sidde med nogle gange, især overfor dem der har det psykisk dårligt.” (Bilag 1 – informant 1).

I ovenstående udtalelse forklarer informant 1 om sine oplevelser af at varetage en beskæftigelsesorienteret sagsbehandling overfor psykiske sårbare borgere. Det kan derfor ses, hvorledes vores informant endnu engang kan være offer for et krydspres i forhold til lovgivningen. Regeringen kan ifølge feltteorien her være det mest magtfulde og dominerende felt (Bourdieu, 1996, s. 88). Dette kan ses på baggrund af udarbejdelsen af beskæftigelseslovgivningen, som støtter op om holdningen til netop beskæftigelse, herunder at det yderligere skal kunne betale sig at være beskæftiget. Dette kan være en medvirkende faktor for bestemte strømninger i samfundet. Disse strømninger kan være synspunkter og meninger i forbindelse med enten at være beskæftiget eller ikke beskæftiget samt uddannelse med mere.

Ifølge Honneths opfattelse af, hvordan manglende anerkendelse af mennesket kan bidrage til forskellige former for krænkelser, kan blandt andet nedværdigelse af livsformer stigmatisere mennesket. Manglen på anerkendelse bidrager her til nedbrydelse af menneskets livsformer og virkelighedsopfattelse (Juil, 2010, s. 180). Derfor kan krydspreset yderligere medvirke til at borgeren bliver krænket, da sagsbehandlingen af de mest psykisk sårbare borgere ikke passer til samfundets opfattelse af beskæftigelse. Opfattelsen af beskæftigelse har som førnævnt i vores empiri vundet indpas som værende altafgørende for deltagelse i samfundet, hvilket yderligere er en opfattelse, som regeringen medvirker til at forstærke og opretholde med den nuværende aktive tilgang til sygemeldte borgere. Dette kan yderligere bidrage til en etisk problemstilling for

vores informant, for hvad er i virkeligheden vigtigt, at hjælpe borgeren bedst muligt, eller overholde lov- og tidsmæssige rammer.

”Der er økonomiske rammer, lovmæssige rammer og lokalpolitiske rammer og de giver nogle begrænsninger i arbejdet på en eller anden måde. De økonomiske rammer begrænser mit råderum på den måde, at der er et budget for Jobcenteret, og selv om det ikke som sådan er noget, der fylder i hverdagen, så gør det lidt alligevel. Vi orienteres månedligt omkring, hvordan det ser ud i forhold til budgetopfølgning, og om vi overholder budgetterne. Når der er noget, der peger i retningen af, at vi ikke overholder budgetterne, så kan dette få betydning for vores arbejde. Bl.a. har vi på et tidspunkt fået at vide, at vi skulle tænke over, hvem vi tilbyder virksomhedspraktikker.”
(Bilag 1 – informant 1).

Ovenstående citat fra informant 1, har fokus på rettidighed, økonomiske refusioner og registrering af sagsbehandling. Når der hele tiden kommer nye borgere ind i systemet og på samme tid ikke afvikles lige så mange borgere, bliver administrativt arbejde en stor udfordring. Samtidigt at forholde sig til rettidighed og aktiveringstilbud i alle sager fylder størstedelen af deres arbejdstid. Dette bevirker, at rådgiverne får indskrænket deres råderum endnu mere, da økonomiske refusioner har forbindelse til netop rettidighed. Det kan yderligere medvirke til, at sygemeldte borgere bliver sendt i tilbud, fordi det giver kommunen størst mulig økonomisk refusion. Og netop derfor er der krav om, at socialrådgiveren registrerer sit socialfaglige arbejde for på denne måde at opnå retten til refusion.

Refusionsreglerne blev ændret i 2016, hvor man afskaffede betingelsen for passive og aktiver periode. Med de refusionsregler, som blev ændret i 2016, ønskede staten en højere grad af styring af beskæftigelsesområdet og beskæftigelsesindsatsen, herunder på baggrund af om sygedagpengemodtagere var enten aktive eller passive kan antages at have haft stor betydning på hvorledes socialrådgiverens socialfaglige råderum har udspillet sig. Derfor har i kommunerne haft fokus på rettidighed samt på bortfald af refusionen, hvis ikke indsatsen er sket i rette tid (Svarrer & Rosholm, 2010, s. 10).

Der er med de nye refusionsregler udarbejdet en fælles refusionssats for alle former for ydelser (Klausen, Refusionsreform, 2016, s. 2). Satsene er nu udformet på baggrund af, hvor lang tid borgeren modtager ydelsen. Derfor er der fokus på ikke at trække sagerne i langdrag eller at få dem "vendt i døren". Der kan derfor herske en intention om, at styre kommunerne i retningen af "rigtige" indsatser, som har fokus på beskæftigelse, da der ifølge rådgiver 1's udtalelser hver måned bliver orienteret omkring overholdelse af Jobcenterets budgetter. Det kan derfor i den forbindelse foretages orientering fra ledelsen, om hvilke indsatser, der skal fokuseres på for at disse budgetter overholdes.

Man kan igen se, hvordan staten kan anses som værende det mest magtfulde og dominerende felt, da staten bidrager til udarbejdelsen af incitamenter, for på denne måde at kontrollere og styrer kommunerne i den "rigtige" retning i forbindelse med valg og fravalg af indsatser og tilbud overfor den sygemeldte borger. Dette kan medvirke til, at socialrådgiverens kapital og habitus, herunder egne etiske principper om at hjælpe borgeren og at gøre det, som giver mest mening bliver forbigået af hensyn til kommunens økonomiske budgetter og statens refusion hertil. (Mik-Meyer, 2007, s. 75).

Hvis vi skal tolke med udgangspunkt i Bourdieu, kan vi se, hvordan vores informant kan være udsat symbolsk vold, da den symbolske vold udøves af symbolsk magt, hvilket her er staten (Bourdieu, 1996, s. 151). Den symbolske vold, som staten udøver over for kommunen og socialrådgiverens råderum, består i, at kommunen og socialrådgiveren lader sig underkaste sig denne symbolske vold og magt. Det føles dog ikke som bevidst magt eller vold, da den ikke udføres som tvang i fysisk form og heller ikke er noget socialrådgiveren på sin side er bevidst om. Statens symbolske vold over for kommunen og socialrådgiveren kan derfor anses som værende et helt naturligt afhængighedsforhold i enhver offentlig organisation, som den lovgivning, som man skal indordne sig efter. Socialrådgiveren kan ligeledes opfatte denne symbolske magt som en naturlig form for magt.

Endvidere kan man se, hvorledes budgettet for Jobcenteret, kan begrænse socialrådgiverens råderum, da vores informant udtaler, at socialrådgiverne til tider bliver vejledt til at foretrække et

tilbud fremfor et andet. Ledelsen kan således spille en stor rolle i forhold til de modsatrettede fokuspunkter, hvor socialrådgiverens etiske principper om at foretage et meningsgivende arbejde i forhold til borgerens situation samt hvilken indsats disse vil profitere af, bliver indskrænket af en budget-fokuseret tilgang, der har som formål, at opnå højest mulig refusion.

”Ligeledes er vi opfordret til at revurdere, hvor mange vi henviser til vores træningstilbud. Der skal være et klart formål med det, og det skal revideres løbende, om det rykker borgeren. Det er bl.a. sådan noget, der sætter nogle rammer op for vores arbejde. De økonomiske og lokalpolitiske rammer spiller også ind i form af den Beskæftigelsesplan, der er vedtaget i kommunen. Denne sætter bl.a. rammer for, hvad der skal være fokus på i 2016. I Jammerbugt kommune har man bl.a. besluttet sig for at have fokus på samarbejde med virksomheder” (Bilag 1 – informant 1).

”Altså jeg vil sige, at i starten var det nok sådan lidt, fordi at man kommer ud som idealist og vil gerne det hele og så er der bare nogle gange, at der er nogle rammer der siger, jamen det er ikke lige sådan, at det er muligt, så det er selvfølgelig en udfordring et eller andet sted.” (Bilag 1 – informant 1).

Hvis vi tager et blik på ovenstående udtalelser fra informant 1, kan det ses, hvorledes hun endnu engang kan befinde sig i et krydspres. Vores informant har på baggrund af sit uddannelsesfelt opnået en viden om socialrådgiverens faglighed og virke, herunder en viden om blandt andet anerkendelse, helhedssyn, etik og kommunikation, som kan betegnes som uddannelsesfeltets kapital og habitus (Bourdieu, 1996, s. 106).

I sit arbejde i Jobcenteret med blandt andet beskæftigelseslovgivning kan det ses, hvorledes vores informant nu befinder sig i et helt andet felt, som er større og mere dominerende, da netop beskæftigelseslovgivning, økonomiske rammer og refusion samt lokalpolitik og kravet om rettidighed her kan betegnes som feltets kapital (Ibid.: s. 107). Dette kan derfor være en medvirkende faktor for socialrådgiverens råderum i forbindelse med dennes socialfaglige egenskaber. Ifølge Honneth kan mennesket i den solidariske sfære blive krænket eller ydmyget ved ikke at blive accepteret som en speciel værdi for samfundet, hvilket kan medvirke til

manglende selvværd og selvtillid (Honneth, 2001, s. 16). Vores informant forklarer, hvorledes hun som nyuddannet var meget idealistisk, men senere fandt ud af at rammerne giver hende nogle begrænsninger. Det kan derfor ses, hvorledes denne udfordring kan være medvirkende til at vores informant ikke føler sig anerkendt for sin faglighed, da lovgivningen har bestemte rammer for, hvordan hun skal varetage sit arbejde.

”Det står ikke konkret beskrevet i Beskæftigelsesplanen, men der er bl.a. besluttet, at der skal være fokus på tidlig indsats og en virksomhedsrettet indsats (som loven også ligger op til). Vi har derfor i mit team et meget tæt samarbejde med vores Fastholdelsesteam. På den måde sætter de lokalpolitiske mål en ramme for vores arbejde.” (Bilag 1 – informant 1).

”Ligeledes sættes der i Beskæftigelsesplanen kvantitative mål, som der løbende følges op på – eksempelvis et mål om 400 sygedagpengesager i 2016. I og med at der er sat fokus på en tidlig indsats i kommunen (og i loven), stiller det et krav til os som rådgivere om at være gode til at spotte, hvordan vi hjælper borgerne godt og hurtigt videre. Og at spotte dem, der bør ”vendes i døren.” (Bilag 1 – informant 1).

Yderligere forklarer informant 1, hvordan kvantitative mål samtidig er en del af hendes hverdag. Det kan derfor ses, hvorledes der udspiller sig en kamp mellem flere forskellige doxaer (Bourdieu, 1996, s. 132). De forskellige doxaer kommer fra henholdsvis lokalpolitik, regeringens beskæftigelsesrettede politik og de personlige etiske principper, som vores informant til sammen skal indrette sin sagsbehandling efter. Det ses her, hvorledes der er fokus på et samlet kvantitativt mål. Samtidig skal der fra beskæftigelseslovgivningen være fokus på den tidsmæssige ramme på 22 uger. Yderligere har socialrådgiveren sine egne etiske og meningsgivende fokuspunkter. Ifølge Honneth er det i den private sfære, at der skabes et tilhørsforhold til samfundets retslige fællesskab. Dette kan kun udvikles fuldt ud, hvis mennesket anerkendes som autonomt og med en universel ligestilling. Bliver menneskets universelle rettigheder i fællesskabet krænket, er dette medvirkende til at ødelægge menneskets selvagtelse (Honneth, 2001, s. 16). De forskellige former for doxa kan derfor medvirke til at rådgiverens selvagtelse bliver tilsidesat, da de andre former for doxa har mere magt end hendes egen doxa.

Delkonklusion – undersøgelsesspørgsmål 2

I nærværende undersøgelsesspørgsmål, har vi fundet ud af, at socialrådgiverens virke ofte kan give anledning til en form for undertrykkelse af dennes etiske principper. Det ses, hvorledes socialrådgiveren helst gør det, som giver mest mening for borgeren, men at hun samtidig har et pres fra både lovgivning og lokalpolitisk side. Dette kan derfor antages at have stor betydning for anerkendelsen af socialrådgiverens faglige potentiale, da dennes råderum bliver begrænset af de politisk bestemte lovgivningsmæssige rammer. Derved kan de politiske bestemmelser have stor indflydelse på, hvorledes socialrådgiveren udfører sit arbejde. Yderligere et der fra politisk side foretaget økonomiske incitamenter for netop at lede kommunen i den ønskede retning. Dette ses i og med, at der fra ledelsesmæssig side ses en tendens til at lede socialrådgiveren i den retning, som giver mest mulig refusion. Derfor skal socialrådgiveren yderligere tilpasse sig kommunale budgetter.

Kapitel 6

Afrunding

På baggrund af vores forforståelse af vores problemformulering og den viden vores medvirkende informanter har bidraget med i vores kvalitative interview samt et teoretisk og analytisk perspektiv, vil vi nu derfor være i stand til at kunne udarbejde en konklusion på projektets problemformulering. Da hermeneutikken ikke skal forklare, men forstå og fortolke, vil vores nye erfaringer og viden i forbindelse med det kvalitative studie derfor åbne op for nye fortolkningsmuligheder og forståelser af vores problemstilling.

Konklusion

I nærværende undersøgelse vil vi undersøge hvilken forståelse socialrådgiveren har af det beskæftigelsesrettede fokus i forhold til socialrådgiverens social faglighed. Det vi har fundet frem til er følgende:

Vi kan samlet set konkludere, at vi i gennem vores undersøgelsesspørgsmål har fundet frem til, at der er flere aspekter, som har indflydelse på socialrådgiverens daglige arbejde i Jobcenteret.

Vi har fundet ud af, at tidspres på baggrund af sygedagpengelovens tidsmæssige rammer og administrative opgaver, såsom dokumentation, har stor betydning for socialrådgiverens virke i forbindelse med varetagelsen af sagsbehandlingen for sygedagpengemodtagere. Vi er blevet bevidste om, at der er en kobling mellem det administrative arbejde samt tidspreset, som loven forudsætter, hvilket påvirker rådgiverens socialfaglighed. Dette tidspres har yderligere en klar sammenhæng med beskæftigelseslovgivningen, som kræver at borgerne får en beskæftigelsesrettet indsats.

Det ses hvorledes, at ovenstående udfordringer giver anledning til en form for undertrykkelse af socialfagligheden, herunder socialrådgiverens etiske principper. Det kan derfor konkluderes, at socialrådgiverens etiske principper om at benytte et helhedsperspektiv samt yderligere at gøre det som giver mest mening for borgeren ofte bliver undermineret af tidsmæssige udfordringer som foreskrives i loven.

Vi har derfor samtidig fundet ud af, at helhedssynet derfor ofte bliver tilsidesat, da både økonomiske og lovmæssige rammer her spiller en stor rolle. Jobcenterets budget bliver ofte præsenteret for socialrådgiverne, hvilket ofte giver anledning til forskellige vejledninger fra ledelsen om hvad og hvordan der skal prioriteres. Derved kan disse budgetmæssige prioriteringer have stor indflydelse på, hvorledes socialrådgiveren udfører sit arbejde. Dette kan derfor antages at have stor betydning for hvorledes socialrådgiveren bliver anerkendt for sit faglige potentiale, da dennes råderum bliver begrænset af ledelsens prioriteringer samt de politisk bestemte lovgivningsmæssige rammer.

Vi kan derfor konkludere, at socialrådgiveren ofte befinder sig i et krydspres mellem beskæftigelseslovgivning, tidspres, og helhedssynet.

Overordnet set kan vi konkludere, at den nye sygedagpengereform, har stor indflydelse på rådgiverens måde at anlægge en helhedsorienteret sagsbehandling på, da loven sætter en stram tidsramme, som betyder, at rådgiveren må lave mange prioriteringer, som ikke altid stemmer overens med rådgiverens etik. Dette påvirker derfor socialrådgiverens socialfaglighed og mantra om at gøre det, som giver mening. Dermed mener vi overordnet at kunne konkludere, at det beskæftigelsesrettede fokus har betydning for socialrådgiverens socialfaglighed på sygedagpengeområdet.

De politiske bestemmelser kan konkluderes at have indflydelse på, hvordan rådgiveren udfører sit arbejde, da der skal foretages prioriteringer af den socialfaglige sagsbehandling i og med, at rådgiveren inden for en vis tidsramme skal have udarbejdet en afklaring af borgeren med et beskæftigelsesrettet fokus uanset hvilken problemstilling borgeren har.

Kapitel 7

Metodekritik

I dette kapitel vil vores refleksioner over kvaliteten af vores undersøgelse blive præsenteret. I den sammenhæng findes der to essentielle begreber at tage højde for: validitet og reliabilitet.

I den videnskabelige forskning kan validitet beskrives som gyldighed, herunder om vi i vores undersøgelse faktisk har undersøgt vores problemformulering. Reliabiliteten kan beskrives som pålidelighed og drejer sig om, hvorvidt der er kvalitet i de data, vi benytter os.

Vi vil i følgende afsnit derfor præsentere vores egne refleksioner om ovenstående.

Refleksioner og verificering

Validitet (gyldighed)

Der refereres her til målinger af de teoretiske begreber, altså om man får undersøgt det, som man ønsker at undersøge og undersøges det i given fald korrekt (Kvale & Brinkmann, 2008, s. 207)

Validitet et spørgsmål, om man i sin undersøgelse har sat sig grundigt ind i sit emne og yderligere undersøgt dette uden at undersøge for mange andre ting i sin opgave.

Dette kan klarlægges ud fra tre kvantitative kvalitetskriterier:

- Måle-/indholdsvaliditet: Præcis måling af vores teoretiske begreber; Måler vi det, vi siger, vi gør?
- Ekstern validitet: Generaliserbarhed; Kan resultaterne generaliseres til at handle om andet end stikprøven? (Denne betegnelse bruges dog mere i kvantitativ forskning end i kvalitativ forskning)
- Intern validitet: Klarhed om kausale forhold; Er alle alternative forklaringer elimineret? (Kvale & Brinkmann, 2008, s. 207)

Gyldigheden af vores undersøgelse er derfor baseret på kommunikativ validitet, da vi på baggrund af en målrettet interviewguide har opnået en gyldig sandhed fra de medvirkende informanter. Vi har igennem vores uddannelse lært at benytte forskellige metoder og teorier, som vi har anvendt i

denne undersøgelse. Dette har derfor været medvirkende til at frembringe validitet i vores opgave.

Reliabilitet (pålidelighed)

Reliabilitet er beskrivelsen af hvor pålidelig og stabil en måling er. Vil målingen vise det samme hver gang, måles den korrekt eller vil der være udsving i resultatet alt efter, hvornår man vælger at lave undersøgelsen. Altså: kan man anvende samme spørgsmål om f.eks. to år og stadig få de samme svar? For at øge målingernes korrekthed vil man eksempelvis kunne stille det samme spørgsmål bare på forskellige måder (Kvale & Brinkmann, 2008, s. 206)

Vi mener, at der er reliabilitet i vores undersøgelse, da vi i forbindelse med vores interview fandt det nødvendigt at benytte det kvalitative, semistrukturerede interview. Dette gav os igennem interviewet mulighed for at stille uddybende og opfølgende spørgsmål, såfremt informanternes svar gav anledning til yderligere spørgsmål. På baggrund af dette har vores analyse af empiri og indsamlet data opnået et videnskabsteoretisk niveau fremfor en "Common Sense" tilgang (Kvale & Brinkmann, 2008, s. 48).

Generaliserbarhed

Generaliserbarhed handler om undersøgelsesresultaterne kan generaliseres til den givne målgruppe, som undersøgelsen er rettet mod. Altså om vores resultater kan anvendes til at besvare vores problemformulering (Kvale & Brinkmann, 2008, s. 206)

Vi ser undersøgelsen som værende generaliserbar, da lovgivningen er den samme i alle kommuner, hvorfor der i alle kommuner skal følges samme rammer og krav som i vores undersøgelseskommune. Vi mener derfor at vores resultater kan bruges til at forstå sammenhængen mellem socialfaglighed og det beskæftigelsesrettede fokus.

Yderligere har vi i vores interview benyttet os af individuelle interview, for på denne måde at undgå, at informanternes svar kunne påvirke hinanden.

Dog mener vi, at vores dataindsamling ville give en bredere generaliserbarhed, hvis flere informanter havde medvirket i vores undersøgelse. Dette har dog ikke været muligt på baggrund af rammen for omfanget af undersøgelsen samt tidsrammen herfor.

Kapitel 8

Perspektivering

Dette kapitel har til formål at belyse vores refleksioner i forhold til undersøgelsens indhold og konklusion.

Den grundlæggende kritik, som der er af sygedagpengereformen 2014/2015, er den tidsmæssige nedskæring der har været fra 52 uger til 22 uger. Der er ikke nok tid til at lave en helhedsorienteret vurdering af borgeren, når der skal indhentes lægeerklæringer, der er ventetid på sygehusene samt hvis en sygemelding f.eks. først kommer otte uger inde i borgerens sygeforløb.

Det tidspres, som rådgiverne oplever, gør sig ikke kun gældende for Jammerbugt Kommune, det omfatter kommuner i hele Danmark. En undersøgelse lavet af Dansk Socialrådgiverforening (DS), peger på, at socialrådgiverne ikke kan nå at vurdere borgerens arbejdsevne tilstrækkeligt (Information, 09.11.2015. ¶ *Socialrådgivere: Vi vurderer syge på uforsvarligt grundlag*). Den udfordring, som opstår, når socialrådgiverne oplever dette tidspres, er at borgerne får et mangelfuldt afklaringsforløb og socialrådgiverne mener derfor, at det er fagligt uforsvarligt (Information, 09.11.2015. ¶ *Socialrådgivere: Vi vurderer syge på uforsvarligt grundlag*).

Tidligere beskæftigelsesminister, Jørn Neergaard Larsen (V) bad i sin tid Ankestyrelsen om gennemgå en række sygedagpenge sager for at undersøge, om det var muligt at afklare en borgers helbred efter 22 uger. Hans begrundelse for denne undersøgelse var:

*»Det gør vi, fordi vi er dybt optaget af, at reformerne ikke bare virker godt på papiret, men også for de mennesker, det hele handler om,« lyder det fra Jørn Neergaard Larsen (Information, 09.11.2015. ¶ *Socialrådgivere: Vi vurderer syge på uforsvarligt grundlag*).*

Denne undersøgelses resultat var, at Ankestyrelsen problematiserede tidsrammen for sygedagpengesagerne, men samtidig indskærpede Ankestyrelsen over for kommunerne, at de ikke bør lade borgerne fortsætte på sygedagpenge efter 22 uger (Information, 10.11.2015.

¶ *Undersøgelse styrker kritik af sygedagpengereformen*).

I praksis kan det have betydning for socialrådgivernes socialfaglige arbejde, da det pludselig bliver vigtigere at få borgerne hurtigt ud af systemet eller sendt videre systemet end at tage ordentlig

hånd om deres problemer. Fokus bliver ikke længere at lave en etisk, helhedsorienteret indsats, men derimod at få gode tal på papiret. Dette bliver bekræftet af, at den tidligere beskæftigelsesminister ikke har ændret tidsbegrænsningen for sygedagpengereformen, på trods af Ankestyrelsens udtalelse og på trods af, at beskæftigelsesministeren selv har udtalt, at det ikke kun skal virke godt på papiret, men også for de mennesker, det handler om.

Arbejdsmarkedsforsker ved Aalborg Universitet Henning Jørgensen mener, at det er under al kritik, at kommunerne sender borgere i forløb, før de overhovedet er afklaret. Han udtaler:

*»Det er fagligt set forkert og kan have rigtig dårlige effekter både for samfundet og for borgerne,«
siger Henning Jørgensen (Information, 10.11.2015. ¶Undersøgelse styrker kritik af
sygedagpengereformen)*

Dermed kan man reflektere over, om den gamle lovgivning, hvor rådgiverne have 52 uger til at afklare borgerens situation, skulle sættes op mod den nuværende og deraf udarbejde en mere hensigtsmæssig reform, som sikre at de danske socialrådgivere ikke mister deres socialfaglighed midt i al den snak om beskæftigelse.

Litteraturliste

Bøger

Bourdieu P. & Wacquant, J., D., Loïc (1996). *Refleksiv sociologi – mål og midler*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag, København.

Bundesen, P. (2006). *Sociale problemer og socialpolitik*. 3. udgave, 1. oplag, Syddansk Universitetsforlag

Christensen B. A., Jørgensen, S., Olesen, P., S. & Rasmussen, T. (2015). *Viden og videnskabsteori i socialt arbejde*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag, København K.

Eide, T. & Eide, H. (2007). *Kommunikation i praksis. Relationer, samspil og etik i socialfaglig arbejde*. 1. udgave, Klim Forlag, Århus.

Guldager, J. & Ejrnæs, M., (2004). *Helhedssyn og forklaring – i sociologi, socialt sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde*. 1. udgave, 4. oplag, Akademisk Forlag, København K.

Harder M., & Nissen A., M. (2011). *Helhedssyn i socialt arbejde*. 1. udgave, 1. oplag, Akademisk Forlag, København

Honneth, A., (2001). *Behovet for anerkendelse – en tekstsamling*. 1. udgave, 7. oplag. Hans Reitzels Forlag, København.

Juul, S. (2010). *Solidaritet, anerkendelse, retfærdighed og god dømmekraft – en kritisk analyse af barrierer for sammenhængskraft i velfærdssamfundet*. 1. udgave, 3. oplag, Gyldendal Akademisk Forlag, København

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Interview - Introduktion til et håndværk*. 2. udgave, Hans Reitzels Forlag, København.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Interview - Introduktion til et håndværk*. 3. udgave, Hans Reitzels Forlag, København.

Launsø, L. Olsen, L. & Rieper, O. (2008). *Forskning om og med mennesker - forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*. 5. udgave, 3. oplag. Nyt Nordisk Forlag, København.

Mathiasen V., A., (2015). *Arbejdsmarkedspolitik*. 9. udgaver, 1. oplag, DJØF Forlag

Mik-Meyer N. (2007). *Magtens former – sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. 1. udgave, 5. oplag, Gyldendal Akademisk.

Riis, O. (2005). *Samfundsvidenskab i praksis – Introduktion til anvendt metode*. 1. udgave, 3. oplag. Hans Reitzels Forlag, København.

Posborg, R., Nørrelykke, H., og Antczak, H. (2013). *Socialrådgivning og socialt arbejde*. 2. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København K

Socialret§ Lovsamlingen (2016). *Socialret, Familieret, Forvaltningsret*. 9. udgave, Jurainformationen.

(Beskæftigelsesindsatsloven)

(Forvaltningsloven)

(Persondataloven)

(Retssikkerhedsloven)

(Sygedagpengeloven)

Thagaard, T. (2004). *Systematik og indlevelse – en indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag, København K.

Aadland E. (2000). *Etik. Dilemma og valg*. 1. udgave, 11. oplag, Dansk psykologisk Forlag.

Websider/Artikler

Begrebsafklaring (Den Danske Ordbog):

¶Forståelse

<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forst%C3%A5else&tab=for>

(Lokaliseret den 04.11.2016)

¶Betydning

<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=betydning>

(Lokaliseret den 04.11.2016)

¶Råderum

<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=r%C3%A5derum>

(Lokaliseret den 04.11.2016)

Beskæftigelsesministeriet (2008). ¶*Aftale om sygefravær.*

<http://bm.dk/da/Aktuelt/Politiske%20aftaler/Sygefravaer.aspx>

(Lokaliseret den. 25.12.2016)

Beskæftigelsesområdet (2016). ¶*Flexicurity generelt.*

<http://bm.dk/da/Beskaeftigelsesomraadet/Arbejdsret/Det%20arbejdsretlige%20omraade/Flexicurity.aspx>

(Lokaliseret den. 03.11.2016)

Dansk Socialrådgiverforening (DS). ¶*Professionsetik*

<http://www.socialraadgiverne.dk/Default.aspx?ID=8485>

(Lokaliseret den. 27.10.2016)

Dansk Socialrådgiverforeningen (DS). ¶*Professionsstrategi – mission, vision og mål.*

<http://www.socialraadgiverne.dk/Default.aspx?ID=8472>

(Lokaliseret den. 27.10.2016)

Den Offentlige.dk (14.04.2016). ¶*Fagbevægelse: Mål- og dokumentationskrav rammer de svageste.* FTF (Journalist: Kildevang, Jens-Peter).

<http://www.denoffentlige.dk/fagbevaegelse-maal-og-dokumentationskrav-rammer-de-svageste>

(Lokaliseret den. 14.11.2016)

Den Offentlige.dk (22.09.2016). ¶*Mette F indleder politisk opgør med offentlig styring.*

(Information)

<http://www.denoffentlige.dk/mette-f-indleder-politisk-opgoer-med-offentlig-styring>

(Lokaliseret den. 01.11.2016)

Information 1

Information (09.11.2015). ¶*Socialrådgivere: Vi vurderer syge på uforsvarligt grundlag.*

(Journalist: Wang, F., M. & Stræde, K., M.).

<https://www.information.dk/indland/2015/11/socialraadgivere-vurderer-syge-paa-uforsvarligt-grundlag?rel>

(Lokaliseret den. 22.12.2016)

Information 2

Information (10.11.2015). ¶*Undersøgelse styrker kritik af sygedagpengereformen.*

(Journalist: Wang, F., M.)

<https://www.information.dk/indland/2015/11/undersogelse-styrker-kritik-sygedagpengereformen>

(Lokaliseret den 22.12.16)

STAR (2016). ¶*Ledighedsudviklingen i RAR-områder og kommuner - STAR overvåger udviklingen i ledigheden i de 8 RAR-områder og deres kommuner.* Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

<http://star.dk/da/Viden-og-analyse/Overvaagning/Ledighed.aspx>

→ åben direkte til Excel-ark med de anvendte tal, se PDF-link nedenfor (vi har anvendt tallene fra hele landet)

file:///C:/Users/Camilla/Desktop/Skole/2016_08_ledighedsfremskr%20RAR_0_helelandet%20xlsx.pdf

(Lokaliseret den. 25.12.2016)

Systime - ¶*Hvad former de politiske beslutninger?*

<https://politiknu.systime.dk/index.php?id=808>

(Lokaliseret den. 04.1.2016)

Socialjura 2016

<http://www.socialjura.dk/content-storage/love/love/sygedagpengelov/>

(Lokaliseret den. 06.11.2016)

PDF

Dansk Socialrådgiverforening (2008). *Fokus på socialrådgiverfagligheden- En interviewundersøgelse blandt ledere, klienter og kolleger fra andre faggruppe*. Ps – Professionsstrategi

<http://www.socialraadgiverne.dk/Files/Filer/FagOgPolitik/DinPS/FokusPaaSocialraadgiverfagligheden.pdf>

Dansk Socialrådgiverforening (2014). *Status på førtidspensions- og kontanthjælps- reformerne- en undersøgelse blandt socialrådgivere på jobcentre*.

<http://www.cabiweb.dk/media/807971/undersogelse-statusfoerkthjreformerne-maj2014.pdf>

Forlig mellem Regeringen (Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance (2013). *Forlig om en reform af sygedagpengesystemet – Økonomisk sikkerhed for sygemeldte samt en tidligere og bedre indsats*.

Download i højre side: aftaletekst for at finde anvendt materiale (PDF-fil).

<http://bm.dk/da/Beskaeftigelsesomraadet/Et%20godt%20arbejdsliv/Sygedagpengereform/Hovedelementerne-i-sygedagpengereformen.aspx>

Klausen, J. (2016). *Refusionsreform 2016*. Hans Reitzels Forlag

<http://hansreitzel.dk/~media/Files/Ekstra%20materiale/HRF/Profesionelle%20i%20velfaerdsstaten/Refusionsreform%202016.ashx>

Madsen, P. K. (2012). *Fra arbejdsmarkedspolitik til beskæftigelsespolitik – og tilbage igen!*

<https://www.lo.dk/Politik/beskaeftigelse/Mere%20om%20beskaeftigelse/~media/LO/Politikomraader/Beskaeftigelse/BeskaeftArbejdsmarked/Per%20Kongshoej%20Madsen%20FTF-LO%20oplæg%20Marts%202012%20140312.ashx>

Svarrer, M. & Rosholm, M. (2010). *Evaluering af de økonomiske styringsmekanismer*. Slotsholm A/S analyse og kommunikation om velfærd, For Arbejdsmarkedsstyrelsen.

[file:///C:/Users/Camilla/Downloads/Evaluering af de oekonomiske styringsmekanismer%20pdf%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Camilla/Downloads/Evaluering%20af%20de%20oekonomiske%20styringsmekanismer%20pdf%20(2).pdf)